

UNIVERSUL LITERAR

Cu steaua de CHARLES DOUSSAULT

- In acest număr: I. MINULESCU, N. DAVIDESCU, ION PILLAT, D. NANU, I. N. POTAPENKO, L. REYMONT, LOGOFĂTUL GHEORGACHI, DON JOSÉ, N. TONITZA, PERPESSICIUS, B. CECROPIDE, GH. CARDAS, I. FLOROIU, I. C. BACILA, — vignete de I. TEODORSCU-SION. — Gravuri din texte vechi.

De sărbători

Afară-i noapte neagră; vijelie...
Se tânguește vântul prin cotloane:
Adoarme-acum, ca un copil cu toane,
Acum pornește iar, plin de mânie.

Eu stau la foc, trudit de insomnie,
Ascult cum bate ploaia în obloane;
Visez.. și'n vis mă chiamă dragi icoane
Din țara Doinei, dulcea Românie!

Văd copilași pe ulițele ninse
Umblând cu steaua și cu Moș-Ajunul
Și-aud departe-un cor de glasuri stinse...

Ași vrea s'alerg spre ei, să-i iau în brață,
Să-i dăruiesc... dar nu mai e nici unul...
Și-o lacrimă mi-alunecă pe față...

Paris, 1901.

ST. O. IOSIF

Charles Doussault

Acest pictor francez a fost prin anii 1842—1845 în Muntenia și Moldova bucurându-se de multă simpatie din partea Domnului Munteniei, Alexandru Dimitrie Ghica. Relațiile lui cu Agentul Franței la București, Etienne—Adolph Billecoq — pietenul cel bun al Românilor — au fost foarte intime și el singur îl scoate în evidență în publicația sa *Album Moldo-Valaque*, unde reproduce deseneuri de-ale lui.

În luna Iulie 1843. Prințul Albert de Prusia, fratele împărătesei Rusiei, venind dintr-o călătorie din Orient și ducându-se la Berlin a trecut și prin București. Aici i s'a făcut o primire strălucită și pictorul Charles Doussault a fost însărcinat să deseneze într'un bogat album compus din 10 aquarele mari, toate episoadele interesante ale trecerii Prințului Albert de Prusia prin Muntenia.

Atunci la curtea Domnului s'a dat un mare bal în cinstea Prințului, unde toți ambasadorii au luat parte și au fost răpiți de această petrecere, cu atât mai mult că acest bal era cu totul original, unde costumele orientale ale boerilor se amestecau cu cele europenești ale tinerilor.

Dela el ne-a rămas deseneuri foarte frumoase, reprezentând străzi din București, cu casele care au balcoane după moda Turcească, Turnul Colței, obiceiuri de Crăciun — copii cu steaua, felul de a călători cu diligența, fie a oamenilor de rând sau a unui consul străin însoțit de dorobanți călări. A văzut stepea cu popasuri vânătoarești și cu țigani ei, și s'a urcat și pe munții Bucegi.

A vizitat se pare și Moldova, că ne dă tipuri de călugări și de călugărițe, și la Iași este de față la un bal dat de Domn, unde se văd felurite costume orientale și europenești, între care și al Domnului, tot după moda orientală.

Aceste deseneuri luate la fața locului, care sunt exacte și bine executate, sunt foarte importante, pentru că ne dau scene, tipuri și costume din viața poporului român din prima jumătate a secolului XIX-lea.

Toate aceste deseneuri sunt în *Album Moldo-Valaque* și sunt în număr de trei-sprezece.

Ion C. Băcilă

FRAGMENT PROFAN

de N. DAVIDESCU

Se numea Isus. Crescuse în liniștea Galileei. Intâile lui impresii au fost liniștite, austere și senine. Valea natală semăna cu un colț de cer căzut în cuta unui munte. Nazaretul, cu casele lui pătrate și albe, se agățase de stânci ca o grădină de roșii, de zinochini și de viță, presărată, prin verdeață, cu porumbei albi.

Casa părintească nu se deosebia de mulțimea celorlalte. Interiorul familiei era grav și patriarhal, și respira pietate. Pasagii din lege și din profeți se desfășurau pe bande rigide, de-asupra ușilor și pe pereți, în caractere caldaice. Aerul acesta religios însă, desvelia și mai mult goliciunea interiorului, și sărăcia din prejur. O cămăruță ceva mai largă, luminată doar cu ajutorul ușei sau al unei candelă, slujia în același timp de cotet, de bucătărie și de dormitor; un ulcior, câteva perne pe un divan de pământ, și o ladă vopsită, înjghebau, laolaltă, toată bogăția lăuntrică a gospodăriei.

Isus prefera astfel împrejurimile ferme-cătoare ale satului în locul chiliei înăbușitoare a părinților. Liniile mlădioase ale Carmelului se desfășurau în spre apus, până intrau în mare, iar creștetul munților din țara lui Sichem, cu locurile lor sfinte în vremea patriarhală, se ridicau cu majestatea unui leu în pustie. Tabor plutea ca un om rotund în depărtarea câmpiilor, și acoperia o parte din valea Iordanului. Isus turna din plin armonia orizontului acesta în cupa ochilor lui senini și, cât ținea ziua, bătea spinarea colinelor din prejur. Seara cobora la fântâna din sat. Frumusețea femeilor adunate acolo, ca și veselia lor, însuflețea amintirea priveliștilor mângăiate ziua. Șezătoarea începea. Flăcăii făceau cerc. Glumele alternau cu poveștile. Credințele strămoșești curgeau, turnate în argintul viu al glasului femeilor, sau în arama glasului hărbătesc, alături cu veselia generală. Inoptarea apoi, și despărțirea. Isus pleca sovăitor aproape de emoții. Cina de seară, luată în tovărășia părinților, acasă era un repaos. După masă urma, sub îngrijirea tatălui și a mamei sale, să studieze învățătura primă a scripturilor. Repeta, după câte un manuscris vechiu, în cadentă, cu părinții împreună, până când le învăța pe dinafară, fraze din profeți. Din când în când lua parte la sărbători de familie, în cinstea legilor strămoșești. Nu era însă prea ispitit de ele. Sărbătoarea tabernacului, singură, îl interesa. Umbratul de frunze de mirt și de măslini, ridicat în mijlocul curții, în amintirea timpului imemorial al patriarhilor nomazi, îi umplea inima de reverii și de emoții. Sufletul se scâldea atunci în poezia învălntorului odinioară. Aprindea candelaburul cu șase brațe, și citia, cu ai lui la olaltă, sfintele scripturi. Iehovah se cobora din cerul instelat și plutea, nu numai pe văi și pe munți, ci și în candelaburul arzător al gloriei divine, în verbul cântat de ei, ca și în umbratul tăcut al credințelor strămoșești.

Această sărbătoare însă era rară. Ședea deci mai tot timpul departe de casă. Blandețea și mințea lui îi adusesse prietenia câtorva flăcăi din sat, în tovărășia cărora urma să bată împrejurimile. Vorba îi plăcea. Spiritul lui vioi și plin de poezie era totdeauna gata să născocască ceva frumos de povestit. Se împrieteniise mai ales cu doi dintre tovarășii lui, Simion și Petre, pescari de pe malul lacului Nazaret, îl însoțiau adesea, lăsându-și lucrul pentru o plimbare prin împreju-

rimi. Urcau muntele căteși trei, de obicei, și acolo, sub înrăurirea spiritului arzător al tânărului lor prieten, se pierdeau în contemplații și în uitare de sine. Munții, marea, cerul de azur, câmpiile din zare, schimbau aspectul lor melancolic, pe umbra transparentă a unei lumi nevăzute încă și a unui cer nou. Nostalgii necunoscută năvăleau astfel în sufletul lor. Simion și Petre nu pricepeau aceste simțăminte, și cereau tovarășului lor mai tânăr o lămurire. Isus, cu o intensitate mult mai mare, simțea aceleași lucruri. Adâncimea acestor emoții dospea, în mințea lui arzătoare, dumnezeirea. Iahovah, plutea, astfel peste tot. Galileia e o țară fără pereche de verde, fără pereche de umbră, fără pereche de surzătoare. Primăvara câmpiile se acoperă cu un covor de mușchi și de flori ale căror culori limpezi ameteșc. Isus le arăta atunci, drept răspuns, turturelele vicaie și zvelte, merlele albastre și ușoare, cum se lăsau, ușoare ca niște bulgări de lumină, în iarbă; ciocârliile moțate venite până aproape sub picioarele lor, ochiul schintecător și blând al broaștelor țestoase, sau aerul grav și pudic al berzelor, și le spunea:

— Minunată e puterea lui Dumnezeu. Surâde în același timp și de-o potrivă cu florile, râde cu miera prin ierburi, primește soarele dimineața cu cântecul ciocârliilor, și, seara, capătă formă grave și fantastice cu stâncile.

Coborau apoi spiritualizați de visuri ușoare, legând cerul și pământul în poezia misticismului lor, și intrau în sat. Acolo se strângeau împrejurul fântanei și, înconjurați mai ales de copii și de femei, cu sufletul vesel și cu cântecul îngerilor pe buze povesteau simțămintele culese din colinda lor. Cercul se mărea însă din când în când și împreună cu el și călătoriile. Isus mergea de obicei înaintea. Se oprea din când în când însă și șoptea și celorlalte observațiile sale. Porneau din nou apoi. Când îi ajungea oboseala, poposeau. Prin satele vecine nu se opreau de cât foarte puțin, în treacăt, și aceasta în deosebire atunci când întâlneau în drumul lor vre-o sinagogă. Mulțimea necunoscută tulbura inimile lor simple. Sinagoga însă era plină de odihnă netulburată într'un sat străin. Învățătura sacră, pe de altă parte, plăcea simplității lor blânde. Isus o cunoștea oare-cum mai bine. La eșire repeta tovarășilor lui maximele știute pe dinafară; le potrivea chiar cu unele din observațiile lor și le făcea, astfel, mai puțin trunzătoare de cum le auziseră:

— Toată creatura a fost sortită să se bucure de creație. Dumnezeu trăește parcă întreg în fiecare particică a orinduelii lui și parcă simte bucurie fără leac în a se da, astfel, creaturilor sale. Mai dulce e să dai de cât să primești.

Cuvintele lui aveau un accent mângăietor a cărui poezie făcea mai mult chiar de cât preceptul în inima tovarășilor lui. Flăcăi de prin alte state veneau din când în când printre nazarieni și măreau ceata lor armonioasă și simplă. Isus se bucura de lucrul acesta în care vedea un semn de iubire mai mult. Sufletul lui căpăta atunci un și mai mare avânt ca de obicei. Ar fi vrut parcă să se ducă necontenit înaintea și să cuprindă pământul întreg în aurul acestei prietenii. Plimbările lor durau astfel câte odată zile întregi în șir. Isus nu băga de seamă. Tovarășii lui atunci erau siliți să-l îndemne la întoarcere. Fiecare din ei trebuia să-și vadă și de treburile zilnice. Isus se supunea;

pe fruntea lui însă trecea o umbră de tatrare. Ideia unei despărțiri, cât de scurte, de tovarășii lui, și de visele lor, îl întuneca:

— Când sunt între voi nu mă gândesc la nimic și la nimeni; casa cu grijile ei, ca și dorul de părinte și de rude, toate le uit. Bucuria de a trăi în iubirea voastră prietenească întrec toate celelalte preocupări. Inima mea atunci se desparte de griji și bate liberă, ca păsările cerului. Ai văzut păsările, Petre. Nimeni nu îngrijește de ele, și nici ele nu-și poartă de grije. Sunt, cu toate acestea, fericite. Sboară la olaltă în rânduri vesele și umplu copaci cu cântecul lor. Tatăl lor cere singur le duce grija. De ce nu faceți și voi, ca ele, Petre?

— De noi cine va îngriji însă?

— Tot tatăl cel cereș. Bunătatea lui se răspândește deopotrivă peste tot. Pământul ca și toate vietățile lui sunt fiii aceluiași părinte. Dumnezeu împărtășește pretutindeni.

Apoi tăcură. Isus devenea gânditor. Luară drumul satului și mergeau agale. Tovarășii lui Isus gândeau, fiecare în parte, la tălcul acestor cuvinte. Isus mergea singur înainte. Minteia lui era aproape nedumerită. Spusese lucruri foarte firești și, totuși, găsea că sunt oare-cum ciudate. Avea chiar impresia că nu le spusese el, și că le auzise de la altul, și se căznea cu oarecare greutate să le lege armonios cu celelalte gânduri ale lui. Părea că găsisese ceva; nu-și putea da socoteală însă ce anume găsisese. Intrară astfel în sat. Oamenii pimără vestea venirii lor cu uimire. Lipseau de patru zile. Seara la fântână, s'au adunat cerc împrejurul noilor sosiți. Isus lipsea. Petre povestea pe unde fusese, și repeta cuvintele și explicațiile conducătorului lor. Părea că-și bate vorbele lui metalice cu cuie. Lumea însă era intrigată și găsea ciudat felul acesta de viață. Simion și Petre nu se mai țineau de cât pe apucate de pescărie. Isus își uitase chiar cu desăvârșire de meseria lui de tâmplar. Lumea găsisese și calificase drept rele apucăturile lui Isus. Petre și Simion atunci, îndârjiți, luară apărarea prietenului lor, cu patimă, și găsiră purtarea lui sublimă. Această hărțuirea pricinii o despărțire puțin prietenoasă.

A doua zi spre seară eși din casă și Isus. Sezuse toată ziua sub un znochin. Lumea îl întâmpină mai rece. Petre, în sfârșit, întâlnindu-l, îi povesti de cele întâmplate. Un ac se înfipse atunci în inima. Petre simți aceasta.

— Nu te supăra, Isuse.

— Nu mă spuâr Petre. Mă întreb însă ce va fi având lumea cu noi. Nimănuia nu am făcut ceia ce nu mi-ar fi plăcut să mi se facă. Ceilalți însă nu sunt tot așa, se vede.

Tristețea apoi îi curmă o clipă gândul. Numai decât îi dete brânci însă dincolo de marginile lui inițiale și, din nevoia unei consolări, îl aruncă pe marea umilinței. Încrejurul lor se strânsese căți-va oameni. Pivirea lor măsură tăioasă și cercetătoare. Isus, văzându-i dete glas gândurilor sale.

— Nu e nimic Petre. Cine se înalță se va umili, și cine se umilește se va înălța. Nu judeca dacă nu vrei să fii judecat.

Apoi, după o tăcere scurtă, urmă:

— Când cine-va te lovește pe partea ta dreaptă, tu întoarce și pe cea stângă, și când îți cere haina, tu dăi și cămașa.

Cuvintele lui ținteau în cei care-l vorbisera de rău în seara trecută. Aceștia, simțind răspunseră:

— Noi nu te-am judecat Isuse. Am gândit numai că faci rău trăind astfel.

Isus, la cuvintele împăciuitoare ale oamenilor, se mai potoli. Răspunsul lui

însă, deși mai blând în aparență, era, prin convingere, mai tăios în fapt:

— Cine va erta, i se va erta! Cine ridică sabia însă, de sabie va pieri.

Un bătrân se desprinse dintre oameni și se opri în fața lui:

— Tatăl tău e dulgher, și se numește Iosif. Noi te cunoaștem. Cum de cutezi dar să ne vorbești astfel?

Lumea aprobă acest răspuns. Isus însă, simțindu-se jicnit, ridică fruntea și spuse:

N. Davidescu

— Tatăl meu e și tatăl vostru, iată. Privirile lui cad deopotrivă și pe buni și pe răi. O femeie îl întrerupse glumind:

— Băiatul dulgherului din sat vorbește ca prorocii, uitați-vă. Crede că noi nu-l știm.

Un hohot de râs eși din toate părțile. Simion și Petre veniră lângă prietenul lor. Cuvintele lui Isus însă căpătară, sub inspirația indignării, ceva din siguranța și din tăria cremenei:

— Tatăl meu cel adevărat e sus.

Oamenii găsiră, de data aceasta, că gluma mersese prea departe, și se supărară. Unii huiduiră chiar. Intervenția gigantică a lui Petre și a lui Simeon, singură, stăpâni mânia multimei, și trecerea ei la fapte. Aceștia doi luară pe Isus și plecară cu el aproape pe sus. Isus, tremurând încă de durere lăuntrică, mai întoarse odată capul și adăogă:

— Cuvântul lui măturisesc eu vouă.

Apoi simțindu-se oare cum bine între cei doi prieteni, le spuse cu tristețe în suflet:

— Adevăr zic vouă, că nimeni nu este profet în țara lui.

Francis Jammes

Drumul vieții

Un poet se așază într'o zi la masă ca să scrie o poveste. Nu-i venia nimic în minte, însă era vesel pentru că soarele lumina o mușcată de pe fereastră și pentrucă'n mijlocul ferestrii, deschisă și albastră, plutia o muscă. Dintr'odată îi apărură viața trăită. Era o cărare întinsă și albă, care pornia dintr'un boschet negru în care râdeau ape și sfârșia la un mic mormânt calm și năpădit de mărarăcini, de urzici și de odogaci.

În boschetul cel negru, el recunoscu pe îngerul păzitor al copilăriei lui. Avea aripi aurite ca o viespe, părul blond și chipul liniștit ca apa unei fântâni într'un amiez de vară.

Îngerul păzitor zise poetului:

— Îți aduci aminte când erai mic? Veniai pe-aici cu părinții tăi cari pescuiau cu undița. În apropiere era câmpia, caldă și strălucită de flori frumoase și de lăcuste. Lăcustele par niște fire de iarbă frânte ce umblă. Vrei, să revezi locul acela?

Poetul răspunse: vreau.

Și merseră până la râul albastru acoperit de un cer albastru și de aluni negri.

— Iată copilăria ta, zise îngerul.

Și poetul privi apa, plânse și zise:

— Nu mai zăresc ogîndindu-se în apă chipurile blânde ale părinților mei. Stăteau pe țărm, calmi, buni și fericiți: Eu aveam un șorț alb pe care-l murdăream într'una și mama îl ștergea cu batista.

Spune-mi, bunule înger ce s'a făcut imaginea dragilor chipuri? Nu le mai văd de loc. Nu le mai văd.

În clipa aceea, un frumos buchet de alune sălbatice se desprinsese dintr'un alun și pluti dus de apă.

Și îngerul spuse poetului:

— Imaginea părinților tăi a urmat cursul apei asemeni fructelor ăstora. Căci totul e luat de curent, și lucruri și aparențe. Imaginea scumpilor tăi părinți s'a topit în apă și ce-a mai rămas se cheamă amintire. Reculege-te și te roagă și vei găsi din nou chipurile prea scumpilor tăi.

Și cum, în vremea asta, un pescăruș de azur zbură peste trestii, poetul strigă:

— Bunule înger! Nu cumva în aripile pescărușului văzui trecând ceva din culoarea ochilor namei mele?

Și făptura cerească zise:

— Tocmai așa. Dar mai privește. Și din înaltul unui arbore în care-si făcuse cuibul o turturică, un fulg alb și ușor, se lasă, răsucindu-se, pe apă.

Și poetul strigă:

— Bunule înger! Fulgul ăsta așa de alb nu e cumva bunătatea limpede a mamei mele?

— Si făptura cerească zise:

— Tocmai așa.

Seară rurală

Se uită soarele 'napoi...
O îi pierdut ceva,
Sau poate
Așteaptă 'n deal un car cu boi
Să-l plimbe și prin alte sate?...

La noi,
Biserica și casele din sat
Par jucării
Pentru copii
Iar plopii, coșuri negre de mașini
Ce-au treerat
Bucatele din sat
Și din vecini...

Prin curți,
Căinile și porcii s'au culcat
O'asa-l în lunile de vară
Când ziua dă 'n seraf...
Femelle, au pus de mămăligă
Iar oamenii s'au pus la sfat
Cu popa ce-a sosit într'o cotigă
Dela oraș,
Unde-a schimbat sedilele de caș
Cu trei duzini de lumânări de ceară..

Și-atâta-i tot ce poți vedea
La noi în sat...

— Dar unde-i soarele din deal?

Și-a dat cu popa „seară bună“
Și-a plecat...

ION MINULESCU

O boare ușoară increți apa și făcu
să foșnească frunzișul.

Și poetul întrebă:

— Nu-i vocea dulce și gravă, a tatălui meu?

Și făptura cerească:

— Tocmai așa.

...

Atunci își urmară drumul pe cărarea ce ieșea din boschet delungul râului. Și în curând, în lumina soarelui, cărarea albi. Ea era asemenea unei pânze de pe masa altarului. La dreapta și la stânga, izvoarele ascunse făceau un zguduit de cădelnițe pioase. Și îngerul zise:

— Recunoști timpul ăsta din viața ta?

— Iată, răspunse poetul, ziua întâiei mele cuminecături. Îmi amintesc și biserică și chipurile ferice

ale mamei și mamei mare. Eram și mulțumit și trist. Cu ce căldură îngenuchiai. Prin păr îmi treceau fiori. Și seara, la masa întinsă, toți ai casei mă îmbrățișau și spuneau: Era cel mai frumos.

Și amintindu-și de asta, poetul izbucni în suspine.

Și plângând așa, el era frumos ca și în ziua frumoasei ceremonii. Lacrimile îi curgeau pe mâini ca o aghiarnă.

Și merserăm și mai departe pe drum.

...

Lumina se împuțina. Plopii subțirați ondulau ușor dealungul șanțurilor. Unul din ei, în depărtare, în mijlocul unei câmpii părea o tânără fecioară. Și cerul se colora așa de desfătător că era albastru și palid ca tâmpla unei fecioare.

Și poetul se gândi la întâia femeec pe care o iubise.

Și îngerul păzitor vorbi:

— Iubirea fu așa de curată și de dureroasă că nu mă supără de fel.

Și'n timp ce mergeau, umbra era așa de blândă și miei plâpânzi treceau prin inserare, privind la durerea poetului, făptura cerească avu un surâs grav și dulce ca al unei mame suferinde.

Și aripile i de aur se înfiorau și alungau adierile serii.

...

În curând stelele se aprinseră în tărie.

Și cerul semăna cu un pat părintesc înconjurat de făclii și de dureri mute. Și noaptea părea o văduvă îngenuchiată pe pământ.

— Recunoști toate astea? îi spuse îngerul. Și poetul nu răspunse nimic și căzu în genuchi.

...

Ajunseră în sfârșit la locul unde drumul se termina, aproape de micul mormânt, calm și năpădit de mărarăcini, de urzici și de odogaci.

Și îngerul zise poetului:

— Am vrut să-ți arăt drumul tău. Iată unde vei dormi, nu departe de ape. Ele îți vor aduce, în fiecare zi, imaginea amintirilor tale: azurul pescărușului ce seamănă cu ochii mamei tale; fulgul turturicii, asemenea blândeteii ei; ecoul frunzișului, la fel cu vocea gravă și liniștită a tatălui tău; reflexul cărării, albă ca și întâia ta cuminecătură și întruparea delicată ca un plop subțirațec, a aceleia pe care ai iubit-o.

Ratea urmă. apele îți vor aduce noaptea cea mare și luminoasă.

Trad. de D. Cetățeanu

Rudyard Kipling fu de curând victimă unui mistificator care publică în *Times*, o poemă intitulată „Vechea gardă“ și pe care o iscăli, nepăsător, cu numele poetului.

Poetul nu se formaliză de loc.

Se mulțumi să zică:

— Poemul ăsta e detestabil.

— Suntem exact de aceeași părere, declară redacția lui *Times*, dar l-am publicat crezând că e de D-voastră.

Intrând, într-o zi, în prăvălia unui anticar, Kipling alege un volum și adresându-se anticarului, îl întrebă:

— E interesant?

— N'am idee, răspunde librarul, n'am avut prilejul să citesc această lucrare.

— Cum, d-ta vinzi cărți și nu le citești?

— Zău, că nu și apoi nici nu pricep uimirea D-voastră. Dacă ași fi farmacist, mi-ați cere să gust din toate doctoriile?

Mark Twain, celebrul umorist american, intră într-o zi într-o librărie din New-York ca să cumpere un volum de patru dolari.

— Patru dolari, zise Twain, e pentru publicul de rând; eu însă cum sunt jurnalist, am dreptul la o reducere.

— Negreșit, răspunse librarul.

— Dă-mi voie, te rog, să-ți mai spun că sunt și autorul a mai multe romane, ceea ce neapărat îmi dă dreptul la încă o mică reducere.

— Desigur.

— În plus, trebuie să adaog că sunt și acționar al casei dvs. de editură, deci cer pentru aceasta un avantaj.

— Perfect.

În sfârșit, când veți afla, numele meu, sunt sigur că îmi veți, acorda încă un rabat: eu sunt Mark Twain.

— Ei și-acum, spune-mi ce-ți dădorese pentru volumul ăsta?

— Dar absolut nimic, d-le Mark Twain, zise librarul cu un aer foarte serios. Eu vă dădorese Dvs. un dolar. Iată vi-l și dau.

Mark Twain izbucni în râs și plăti cei patru dolari.

H. G. Wells, autorul cunoscutei utopii a mașinei de exolortat timpul, a avut începuturi foarte dificile.

Fundase cu prietenul său Henley, o publicație săptămânală: *The New Review*. Abonații erau de sămânță.

Intr-o zi, Wells și Henley, văd, dela ferestrele biroului lor, trecând o fumormântare.

Henley, după ce privește un moment cortegiul, se adreacă sore Wells și cu un ton foarte neliniștit îi zice:

„Numai de u'ar fi abonatul nostru“.

Intr'un vagon de drum de fier, trei Englezi, beți-morți:

Întâiul englez. „ Ce oră e?

Al doilea, consultând tabacherea. — Joi.

Al treilea, seulându-se brusc. — A, mulțumesc, e tocmai stația la care trebuie să cobor.

Gâsca de Crăciun

— Legendă țărănească —

de Ladislav Reymont *)

Domnul Isus se ducea odată cu sfântul Petru și Iuda, dela Ujazd la Piotrkow.

De atunci e multă vreme, foarte multă, căci acolo unde acuma e pământ uscat erau bălți, și acolo unde acuma vedeți ogoare, nu erau decât păduri. Și țara era atât de pustie că trebuia să străbați o poștie până să dai de un sat, și două, până să întâlnești un castel.

Domnul Isus murea de frig, ș'aproape-ți era milă să te uiți la el. Crăpau pietrele de ger : era noaptea Crăciunului. Câte-și trei erau infometați și nici o colibă, nici un han, nici tipenie de om ! Se opreau din când în când să se odihnească, dar nu zăboviau, căci lupii și alte fiare sălbătice se țineau după ei în haite și urlau de și se sbârcea șira spinărei.

Sfântul Petru își tăia se o bătă țepână, iar Iuda luase un bolonav. Domnul Isus le spuse :

N'aveți frică, vitejii mei. Eu sunt cu voi...

Sfântul Petru și Iuda n'au frică, însă o fiară sălbatică, rămâne ori cum tot fiară sălbatică și sunt situații când tot e mai sigur să ai o bătă...

Pe inserate ajunseră la un castel. Se gândiau că acolo ar putea să se desmortească și să se odihnească. Dar castelul aparținea unor nemți care îi dădură pe ușă afară și îi trimiseră la plimbare departe, tocmai în pădure.

Sfântul Petru se infuria atât de mult că ținea morțiș să-și încerce bătă pe capul unuia dintre nemți. Iar Iuda bombăna :

— Turbez, Doamne, turbez ! Dacă aș putea aș suci gâtul pușorului ăsta, colo în tufiș... ca să mă liniștesc. Dar Domnul Isus le spuse :

— Aveți răbdare. Oamenii sunt întunecați la minte, iată pentru ce sunt răutăcioși. Maimuțele își pot mânca între ele părul de pe spate, dar omul trebuie să susțină pe semenul lui, și să-l ajute. Și omenirea va merge așa multă vreme...

Porni mai departe vorbindu-și sie însuși, pe când cei doi discipoli, în urma lui, mergeau mereu. Frigul se întăria ; foamea li se întărâta tot mai mult. În sfârșit, tot mergând, întâlniră un han.

— Să intrăm, spuse Domnul Isus, se mai află pe lume oameni de treabă.

— Stăpâne, răspuse sfântul Petru, dar eu nu mai am nici gologani.

Bunul stăpân își pipăi buzunarele ; nu găsi nimic și se turbură.

— Nici eu, zise El. Iuda, împrumută-ne tu banii pe care îi ai...

— Eu am un florin polonez, răspuse acela. Avea însă doi, dar îl ducea inima ca să-i dea.

— Dă-ne florinul tău, dacă n'ai mai mult.

Domnul Isus știa că Iuda mințea. Iuda scoase din pungă 28 de „groși“.

— Trebuie să mai fie încă doi „groși“, care s'au vîrit pe undeva, spuse el profăcându-se că-i caută. Pe când se gândia : Banii ăștia îmi sunt bani rămași !

Domnul Isus luă banii. Apoi intra-ră în han.

— Lăudat fie Domnul Isus Cristos !

— În vecii vecilor ! Oameni buni, bună seara : Dar de unde Dumnezeu veniți pe vremea asta ?

— De prin lume, buna mea hangioaică, de prin lume. Dar murim de foame și de sete. Vei găsi cumva pentru noi ceva de îmbucut ? Abia ne mai tragem sufletul !

— Așa e, dă-ne repede niște pâine, adaogă sfântul Petru.

— Nu e pâine.

— Ei bine, atunci niște brânză, sau cărnați.

— Nici d'astea.

— Atunci, buna mea doamnă, o felie de varză, sau cartofi...

— Nimic, nu înțelegeți, nu mai avem nimic. Au fost niște oameni înainte voastră, care au mâncat tot.

— Dar rachiu, se găsește ?

— Rachiu, avem, însă vă previn, dintr'acela care-ți arde gâtulejul !

Ăla bunul s'a isprăvit !

— Vreți să beți un rachiu, întrebă Domnul. Iuda scuipă cu un aer disprețuitor și sfântul Petru zise :

— Eh, ăsta n'ar face tocmai rău ! Ii simt gustul par'că și-mi lasă gura apă de nu mai pot !

— Dar scrumbii ? aveți ? întrebă Iuda, căci roșcovanul era lacom de pești.

— Nici o scrumbie.

— Ce pot face eu pentru voi, bieții mei prieteni ? strigă Domnul Isus, din cale afară de amărit.

— Ah, dacă ați vrea să plătiți s'ar găsi poate o găscă, zise hangeoica.

— Pe cuvântul nostru de oameni cinstiți, vei fi plătită ! strigă Domnul

*) S'a născut în 1868 în ținutul Pietrkow. Rând pe rând agricultor, călugăr, actor de provincie, funcționar la căile ferate, a început să scrie puțin câte puțin ceea ce vedea, și să imprime într'o bună zi în anul 1873, ceea ce scrisese.

A publicat numeroase „Nuvele și Impresii“, dintre care cele mai remarcabile sunt volumele : „Dreptate“ (1900), în țara Chedmului (1910) ; romane voluminoase cum sunt : Comediana (1896), Pământul făgăduinței (1898), în care redă cu o umiltoare intensitate viața Lodzului ; însă opera sa capitală este imensul poem în patru romane, fiecare purtând numele unui anotimp, intitulat „Țărani“.

Puțin cunoscut în țară la noi și chiar în Occident, deși avea întreaga operă tradusă în limba germană, după ce a fost distins acum doi ani cu premiul Nobel, se bucură de mulți admiratori. Primele două volume din Țărani, „Toamna“ și „Iarna“ au apărut în franțuzește.

A murit acum o lună.

Isus, aduceți numai pasărea, ca să ne tocmim repede.

Hangeoica se duse după găscă.

Iuda care fusese negustor și care se pricepea la tocmeală, o luă cel dintâi, o cântări în mâini, îi suflă între penele de pe piept :

— Slabă ! E slabă ! Ușoară ca un pumn de talaș ! Mie mi-ar ajunge. La toți trei, nici n'ai ce pune pe măsca.

Sfântul Petru se scărpină în cap. Lui singur de-abia i-ar fi ajuns găsca.

— Totuși, frige-o, porunci Domnul. Apoi întorcându-se către ei :

— Nu-i așa Petre, că-i foarte puțin pentru toți trei ?

— Puțin de tot, Doamne ! Dacă ar mai avea vre-o două verze împrejur și o felie de pâine...

Domnul Isus se gândi puțin și spuse :

— Uite cum să facem : ne culcăm, foamea se va potoli puțin. Gâsca se va frige în vremea asta și când ne vom scula, o va mânca acela care va fi visat mai frumos.

Se culcară sus pe sobă și adormiră. Cam după vreo două ore, Domnul se deșteptă.

— Sculați-vă ! Ei, Petre, ce-ai visat ?

— Doamne, am visat că eram intendentul Tău, că aveam cheia moșilor Tale, o colibă pentru mine și că Te slujeam cu credință.

— Bine, bine, cinstita mea slugă, vei fi intendentul meu, spuse Domnul cuprinzând cu mâinile sale binecuvântate capul apostolului. Și eu am visat că eram în cer, pentru că pe lumea asta nu se mai aflau nici proști, nici nenorociți, nici oameni răi, și fie care țaran își avea bucata lui de pământ și toată lumea era mulțumită.

— Gâsca e a Ta Doamne, ai avut cel mai frumos vis, zise sfântul Petru. Și deși foamea îl chinuia destul de tare, nu simțea nici o părere de rău.

— Dar tu Iuda, ce-ai visat ? întrebă cu blândețe Domnul Isus, uitându-se la roșcovan cum coboară de pe sobă, frecându-se la ochi și căscând.

— Eu Doamne ? Am visat... am visat că mă sculam... în vis... și că mâncam găsca, spuse el încet, sfredelind podeaua cu privirea.

— Bravo ! Tu n'ai visat atât de urât !... Hei hangită, dă-ne acum găsca !

Hangeoica veni fuga și povesti că roșcovanul mâncase toată găsca, fără să lase un os pentru câine !

Domnul Isus se uită la Iuda cu milă și-i spuse :

— Așa dar Iuda, tu ai visat cu adevărat, că mâncai găsca ? știi că a fost un vis frumos ?

— Ei da ! un vis frumos... repetă celalt fără să se uite la nimeni și trăgându-se de barba-i galbenă.

— Atunci, Iuda, tu ai visat aceasta ? Ei bine, rămâi aici singur și visează cât vei pofti, că mănânci găscă pe varză cu prieteni veseli.

Eu cu Petru plecăm să căutăm aiurea oameni cari nu-și bat joc de noi.

Și plecară numai ei doi.

Iată de ce, poporul din Polonia respectă acuma cu sfințenie ajunul Crăciunului, dar ereticii nici gând.

Obiceiul ȣeremoniilor ce se fac în agiunul Nașterii lui Hristos

de LOGOFATUL GHEORGACHI

Cel ce este logofăt al treilea, de cu seară iea răspunsul dela Domn, la câte ceasuri va să iasă la biserică cea mare după poartă, la ceasuri și la liturghie; și după răspunsul că ia, îndată face înștiințare cu fuștașii ¹⁾ Mitropolitului țării, episcopilor și tuturor boierilor celor mari, și al doilea, ca să vie la biserică la atâtea ceasuri, că va să iasă Domnul; cari toți după poruncă la vremea însemnată se află la biserică așteptând pe Domn.

Încă episcopul de Roman ședea în partea Mitropolitului din dreapta, iară episcopul de Rădăuți, cu episcopul de Huși, șed la stranele unde-i rânduește Mitropolitul și să se întâmplă aceea și vre-un Patriarh, atuncea Mitropolitul țării dă scaunul său Patriarhului și Mitropolitul șade în strana cea din sus, ce este împotriva scaunului Mitropolitului.

Boierii cei mari până la vel comis, cari sunt cu boerii, șed la rânduiala lor, și de va avea Domnul să dea rânduială să mai cinstească pe vre-unul din boeri, șade și acela unde rânduește Domnul; iară ceilalți boeri mazăli, fiește-care după rânduiala sa, șed mai jos prin stranile bisericii cele din sus. Iară vel vistiernicul are obicinuită ședere în strana dreaptă de către scaunul Mitropolitului, iară vel postelnic cu vel cămăraș și cu vel gramatic, și alți boerinași a curții, șed la stranile ce sunt aproape de strana Domnului din-a-dreapta. Vel clucer, vel logofăt, vel vistier și g. logofăt șed la obicinuite stranile lor din-a-stânga boierilor celor mari.

Domnul după porunca ce au dat, dimineața iese dinlăuntru dela casa ce se chiamă mabei ²⁾, și vine la spărtărie și șade în domnescu scaun; și vrând ca să iasă la biserică, acel ce este v. spătar încinge sabia cea împărătească peste umăr și ia busduganul în mâna dreaptă, ȣiindu-l răzemat pe umărul său și cel ce este vister mare, ȣiind în mâna sa cuca, o pune în capul lui v. spătar. Apoi sculându-se Domnul din scaun cu toată parataxis, adică orânduiala boerimeii se, cei ce au semnele lor, carii se chiamă și zapcii, merg la biserică, mergând înaintea Domnului: vel post., înaintea lui v. post. apoi g. post. cu alți postelnicii înainte; înaintea acestora, vel agă, vel armaș, vel ușer. g. logofăt, apoi vătavul de aprozi; înaintea acestora: vătavul de păhărnice, vătavul de stolnicei, căpit. de dărăbani, polcovnicul,

v. armaș, v. ușer; g. armaș, g. ușer. izbaș ³⁾ de divan; înaintea izbașei, ciaușii cu cioianile ⁴⁾ lor a-mână, după rânduială. Iară armășeii, aprozii, copiii de casă cei mari și călărașii de Tarigrad, stau la rânduiala lor, unul lângă altul, în divanul cel mic, unii din-a-dreapta, alții din-a-stânga. Vornicii de poartă, bulucbașii ⁵⁾ Curții, bulucbașii hătmănești și agiești, stau pe rânduiala lor, cu semnele a-mână, în divanul cel mare din-a-dreapta. Căpit. de arnăuți cu zapcii și cu alți arnăuți, după aceștia stau paicii ⁶⁾ cu satârbaș ⁷⁾ pe rânduială, și ciohodarii cu bașciodar din-a-stânga cum merge Domnul la biserică, iară cum iese din-a-dreapta. Și pe la spatele acestor șaraguri de alaiu, stau fustașii, cu dardele ⁸⁾ a-mână, pe amândouă părțile, dela ușa divanului celui mare până la ușa bisericii. Printr'acest alaiu merge Domnul la biserică, făcând toți plecăciune către Domn. pe obiceiul, și când iese Domnul din biserică asemenea se află la rânduiala lor. După ce intră Domnul în biserică, aflându-se Mitropolitul, episcopii și cu toată boierimea mai înainte în biserică, fiește-care stând în picioare la rânduiala sa. și Mitropolitul îmbrăcat în mantie, cu paterița a mână ⁹⁾, cum și episcopii cu cărjile (însă la sărbătorile cele mari, iară la cele mai mici, cu hazdrane ¹⁰⁾, și boierii cei mari cu semnele lor.

Domnul ajungând în mijlocul bisericii, stând pe piatra cea din mijloc, se închină către icoana Mântuitorului Hristos și către icoana Precistei apoi către ușile împărătești, și întorcându-se către Mitropolitul și către boieri, cu oarecare shimă ¹¹⁾ de smerenie către toți, se suie în strana domnească. Apoi Mitropolitul, cu episcopii și cu toată boierimea, făcând plecăciune către Domn, se suie și ei pe stranele lor și de are Domnul frați beizadele, aceștii vin pe urma Domnului și merg la stranile lor cele obicinuite, ori din-a-dreapta ori din-a-stânga Domnului. Lângă strana Domnului din-a-stânga stă vel post. cu v. post. ig. post și postelnicii în rând, fieștecarele cu semnele a-mână; dinapoia lui vel post.

³⁾ Cel ce îngrijea de condică.

⁴⁾ Toiegele pe care le purtau ciaușii.

⁵⁾ Căpitani care conduceau trupe de arnăuți, etc.

⁶⁾ Corp de gardă pe lângă Domn.

⁷⁾ Căpetenia corpului de soldați înarmați cu satăre.

⁸⁾ Vergi ascuțite la vârft pe care le aruncau fuștașii.

⁹⁾ Cu toiagul în mână.

¹⁰⁾ Cărji purtate de episcopi.

¹¹⁾ Infățisare.

stă v. spat., cu semnele ce s'au arătat mai sus, ȣiind în mâna stângă gugi-mana ¹²⁾ Domnului, adecă șlicul cel de sobol, când îl ridică din cap, pe care mână are v. spat. și o năframă ce-i zic cecmea. Din-a-dreapta Domnului stă vel cămăraș, cu v. cămăraș, cu vătavul de copii, cu vel cupariul și cu alți boierinași pe rânduială. În rândul lui v. spat. stă vel agă, vel armaș, vel ușer și alții cu semnele lor a-mână; și dinapoia acestora stau satării ¹³⁾ și ciohodarii cu zapcii lor pe rânduială. La sfânta liturghie, când iese la vătavul ¹⁴⁾ cel mic preotul și diaconul cu Evanghelia, o sărută Mitropolitul. apoi Domnul și frații Domnului (de sânt) și apoi beizadelele asemenea și după cetire iarăș se face sărutarea Evangheliiei. Vel. post cu vel cămăraș, după ce stau puțin oarece în picioare lângă strana Domnului, le zice Domnul de-și merg la stranile lor, și la vremea însemnată, adică la cetirea Evangheliiei, la „Heruvico“ vin de stau lângă Domn; și după heruvico iarăș merg la stranile lor, și vin la „Tatăl Nostru“, și stau până ce se isprăvește liturghia. La priceasnă ¹⁵⁾ după ce merge Mitropolitul de se închină la icoana pe obiceiul, întorcându-se blagoslovește pe Domn. pre beizadele, pre boieri și pe celălalt norod, stând jos lângă strana sa; asemenea și episcopii și boerii stau jos din stranele lor. Deci coborându-se și Domnul din strana sa, merge în mijlocul bisericii și se închină ca și arhiereul; și de este praznic împărătesc sau altă sărbătoare, Mitropolitul sau altul din arhieriei stă lângă icoana proschinariului ¹⁶⁾ de către vel vist. și miruește pre Domn; și întorcându-se ca să meargă către strana sa, face oarecare shimă de smerenie către toți și suindu-se în strană, vel vist. dă în blid zece lei care se chiamă „pomozanie mare“; iară la sărbătorile cele mai mici se dau de vel vist. trei zloți, după cum sunt legați în visteria domnească; dară de nu se întâmplă vel. vist. la biserică, pomozania o dă ori v. vist. ori logofătul de visterie.

De se va întâmpla să fie și Doamna în biserică, după Domn merge Doamna de se închină, asemenea și după Doamna beizadelele, tot pe o orânduială. Iară când se întâmplă aicea vre-un Mitropolit mare, din scaunele cele alese, adică engritos, musafir, și

¹²⁾ Căciulă de samur, cu fundul alb, purtată de Domn.

¹³⁾ Soldații înarmați cu satăre.

¹⁴⁾ Slujba cu care începea liturghia.

¹⁵⁾ Împărțisire, cuminecătură.

¹⁶⁾ Capela, paraclisul mic.

¹⁾ Lăncierii care făceau gardă.

²⁾ Camera personală a Domnului.

este poftit ca să vie la biserica domnească, la toate urmează după Mitropolitul țării și apoi Domnul, Doamna și beizadelele.

După săvârșirea liturghiei, merge Domnul de ia anaforă din mâna Mitropolitului ; după Domn, frații Domnului și apoi beizadelele ; după suirea Domnului în strana sa și a beizadelor se suie și Mitropolitul. Atuncea cu cevași puțină vreme mai înainte, merge un vornic de poartă la cupărie și cu un păhârnicele, și aduc cupa în biserică, viind înaintea cupii vornicul cel de poartă, și ducând v. pah. cupa la Mitropolitul întâiu, o ia și o blagoslovește, atingând-o și de buzele sale și dând-o v. pah. se pleacă și-i sărută mâna, și apoi întorcându-se merge către Domn, și stând dinaintea stranei domnești, întâiu v. pah. ia credință, apoi întinde și Domnul mâna la cupă, și atingând degetele sale de o parte de pâne ce este în cupă, le atinge de buzele sale. După darea cupii, boierii făcând plecare către Domn, se suie prin stranile lor, și dela vel logofăt până la g. logofăt merg toți după rânduiala boierii lor de se miruesc, și iau și anaforă din mâna Mitropolitului, închinându-se toți la icoana proshinitarului ; iară de este Duminică, este obiceiul de merg boierii pe la toate icoanile.

Însă la cele patru praznice împărătești, când iese Domnul din biserică în divanul cel mic, este obiceiul căpitanul de vânători și cu câțiva vânători stau în rând cu vânatul lor pus de-arândul gios ; vânatul lor este cerbi, ciute, capre, rămător sălbatic, iepuri și alte pasări ce pot vâna. După ce intră Domnul în spătărie, se sue în domnescul scaun, și lângă scaunul Domnului aproape stă vel postelnic, vel spătar, vel visternic, vel cămăraș, v. cămăraș și alți boeri și boierinași și toți boierii, zapcii și zapcii Curții stau în rând cu steagurile lor și dvorese.

După ieșirea Domnului din biserică, iasă Mitropolitul, cu episcopi, cu alți arhieriei și cu toți boierii, și mergând în Divan, șed toți la rânduiala lor, și cei cu boierii și cei mazili. Apoi din poronca Domnului iasă din spătărie v. post. și pofteste pe Mitropolitul, pe arhieriei, pe veliții boieri, cum și pe cei mazili, la cafea, și intrând în spătărie fac plecare către Domn, fiind toți cu semnile a-mână, și Domnul rădicând șlicul său, le zice tuturor să șeadă fieștecarele la locul său și după boieria sa, cum cei cu boierii așa și cei fără boierii. Însă la agiunul Crăciunului, logofătul are purtare de gri-

ja să ducă pe toată partea bisericească în spătărie, pe rânduială ; și ieșind în divanul cel mic, întâiu pe preoții domnești și diaconi ce stau gata îmbrăcați în epetrafile și în feloane, îi duce cu icoanele a-mână și cu două făclii aprinse în două sfeșnice de argint, în spătărie ; și dela ușa spătăriei începe protopsaltul cu al doilea cântăreț a cânta troparul și condacul praznicului. Atuncea Mitropolitul, Domnul, beizadelele, episcopii toți boierii, se rădică în picioare, și preotul cel ce au slujit liturghia dă icoana în mâna Mitropolitului, și sărutând-o o dă în mâna Domnului ; și când face Domnul sărutare, îndată se slobod tunuri și începe și mehterhaneoa. Apoi iea Mitropolitul icoana din mâna Domnului și o dă la beizadele, dela dâșii la arhieriei și dela dâșii o pcartă boierii din mână în mână, până o sărută toți. Și după sărutare, șeade Domnul în scaun, și Mitropolitul, cu arhieriei și cu toți boierii gios, și diaconul Curții începe a ceti orațiile sărbătorii. După săvârșirea orațiilor, vel vist. dă preoților după poartă și preoților celor despre Doamna câte un galben, și diaconului celui ce spune orațiile asemenea, cum și lui protopsalt și lui al doilea cântăreț le dă vel vist. câte un galben. După preoții domnești, intră iconomul, adecă cel ce este arhimandrit, cu toți egumenii mănăstirilor Sfântului Mormânt, după dâșii Sinaiții, Ștefagoriții și alții, îmbrăcați în epetrafile și feloane, cu sfintele icoane a-mână. Aceeași ținemonie făcându-se după cum s'au arătat mai sus, și unul din egumenii care va fi mai procopsit la învățătură face engomion către Domn, adecă orații, căruia după ce sfârșeste vel vist. îi dă ce socotește Domnul ; iară celorlalți egumenii, stând la ușa spătăriei logofătul de visterie și cu diedcul, carele este orânduit de chieftuește, le dau preamână câte un zlot, ce sânt obicei-niți și orânduiți dela visterie. După egumenii greci intră protopopul cu preoții din Iași, îmbrăcați în vestiminte asemenea, cu icoane pre a-mână, se face aceeași ținemonie ce s'au zis mai sus, și care din preoți va fi mai procopsit face orații căruia i se dă de vel vist. iarăși un galben, și celorlalți li se dau după rânduiala visteriei. După ieșirea preoților, fiind gătiți de vel cămăraș vutcă și confeturi (care se chiamă confecționate), îndată vel cupar cu tipsia cea de argint, stând înaintea Domnului, pune vutcă în două pahare, și întâiu cuparul ia credință, apoi Domnul singur ia paharul de-l pune la gură, și ia și confeturi ; și copiii cei din casă, ce sânt orânduiți de

vel cămăraș, dau vutcă Mitropolitului, iar ceilalți arhieriei și la boieri ; după vutcă confeturi ; după confeturi vel cașigiu pune dinaintea Domnului peșchirul cel rânduie, ce se chiamă șifota, dă Domnului cafea și copiii din casă la Mitropolitul, la arhieriei și la boieri ; însă vel cupar când dă Domnului vutcă, dă și beizadelelor, asemenea și vel cașigiu, și apoi se dă celorlalți. După băutul cafelei, se scoală întâiu Mitropolitul și face plecare către Domn, apoi arhieriei și boierii și ies din spătărie sau divan, ori în postelnicie. Obiceiu vechiu au fost care s'au urmat și până la Grigorie-Vodă Ghi-ca. la ajunul Crăciunului cum și la Bcbotează se făcea masa domnească în spătărie, șezând Mitropolitul cu episcopii, și cu boierii cei cu boierii, și pe cine mai poroncia Domnul și din cei mazili ; însă masa fără castane și fără dvorecală, cu cântări bisericesti, cu mehterhane și cu Țigani. Acest obiceiul la Domnii vechi se păzia pe toți anii, până la Grigorie-Vodă, însă și la Grigorie-Vodă, nu pe toți anii ; și iarăși dela Grigorie-Vodă s'au tăiat de tot.

A doua zi după ziua Nașterii, vin Dascălii școalelor cu ucenicii cei mai aleși ; însă întâiu Dascălul cel mare Elinec, (fiind Domnul în Spătărie în Scaun), se închină Domnului, și pune pe ucenicul său cel rânduie de spune engomion elinesc, adică orație, și după sfârșit merge Dascălul de sărută mâna Domnului, după dâșii ucenicul său ; și Domnul le dă bacșiș cât socotește, cu mâna lui vel Vist. După acesta al doilea Dascăl grecesc asemenea prin ucenicul său cel rânduie spune engomion grecesc ; apoi Dascălul școalei Slovenești, asemenea face orații printr'al său ucenic, pe limba Românească, și toți acestii mergând pe rânduială sărută mâna Domnului și și ieau bacșișul lor din mâna lui vel Vist. A treia zi după sfânta Naștere, este obiceiul de vin Egumenii Greți ai mănăstirilor din Iași, închinându-se Domnului cu plocoane ; obiceiul este să aducă toți câte un miel, eară carii nu pot găsi miei, aduc viței mici, curcani, găini, și Domnul le zice de șed pe lavițe, fiește-care pe rânduială, și le dă cafe, întrebându-i Domnul cum petrec la Sfintele mănăstiri, și ridicându-se ca să iasă, le zice Domnul : „și la anul !“.

(Gheorgachi).

A fost odată...

Chipari pentru o Evanghelie

FIUL RISIPITOR

— Predeal!

— Un bilet pentru Buda-Pesta.

— 18 coroane.

La 5 și 30 seara plecasem din București. La 9 și 30 treceam granița.

Buda-Pesta!... Trei zile de plimbări. Iată insula Margareta, podurile de peste Dunăre, perspectiva de pe dealurile Budei, parlamentul unde Vaida îl repeșe pe Appony...

— Ne oprim la Viena?

— Ne oprim.

În patru zile abia prididim să cutreerăm superficial Parisul austriac, cu bandele de lăutari feminini din Wenzelgasse-Wien, frenezia distracțiilor din Luna-Park, Schönbrunn-ul, Burg-theaterul, Opera, — unde într-o seară baletul „Excelsior“ ne ia ochii, iar în alta ne apelpisește un teator cât un taur, care se tolănește pe jos în „Lohengrin“ și țipă de ne sarge urechile, pe când nemții cu ochelarii pe nas și cu partiturile pe genuchi, se extaziază, — muzeele, Ring-ul, crenvirstii din biroul de sub primărie...

Într-o dimineață ne'ndreptăm spre Berlin. Seara sosim. Patru zile în orașul Kaiserului. Avem norocul să-l vedem la paradă, ca faimoasa-i soată, — toți drepti și serobiți, parcă-ar fi înghițit câte un tac. Cu 60 de bani intrăm la Wintergarten și 30 numere de varietate defilează pe dinaintea noastră. Cu 5 lei străbatem o jumătate de zi orașul într'un brec elegant. O cameră cu bibliotecă, 6 lei. La Aschinger îți potolești foamea cu o marcă.

Călătoria pe Rin e căutată de toți călătorii pasionați. Un vapor ne duce dela Frankfurt la Colonia. Englezii ni-au împuiat capul. Când călcăm pe pământ suntem amețiți de entuziasmul lor față de frumusețile de pe cele două țărmuri.

Este expoziție la Bruxelles. De ce n'am vedea-o? Și după ce-o vedem, ne-aducem aminte că Anversule unul din marile porturi continentale. Merită să te ostenești, ca să-ți faci o idee. Dar de aci până la Ostenda e nimica toată. În tren, Ostenda! Din nefericire, regina plăjilor are bâzdic: o furtună grozavă smulge plăriile din cap și, din mâinile comisionarilor, afișele cu: 3 franci 50 pensiupe pe zi. Vântul a întors pe dos umbrela profesorului Sipsom, care-i mai necăjit decât atunci când un student nu știe la examen ce rost are art. 151 în procedura civilă. Înnapoi — spre Paris.

Douăsprezece zile, după programul provincialului internațional: Luvru, Luxemburg, „Faust“ la Operă, „Manon“ la Opera Comică, „Les Romanesques“ la Comedia-Franceză, Versailles, Saint Germain, Saint-Cloud — și masa la Renaud, cu 1.50. Când dăm 2.25 primim și un pahar de șampanie.

Buzunarul este în ultimul grad de anemie. Nevoia de refacere ne îndreaptă spre țară, cu un popas de două zile de Zürich și o zi la München: cum să nu bei bere reagră la sursă!

Când ajungem în București, ne revizuiim notele.

Am însemnat zi cu zi cheltuelile: trenuri, trăsuri, tramvae, hoteluri, restaurante, teatre și micile cadouri pentru neamuri, — plus o plărie Delion și o duzină de banane.

Total general: 685 lei, în 30 zile, cât am cutreerat prin Europa. Din cei 50 napoleoni, pe care mi i-a dat pentru o mie de lei casierul M. Z. Dumitrescu dela Banca Națională, mi-au mai rămas 315, pen-

Nămoluș arsa de soare cojindu-se, își crapă
Pe malul bălții pielea clisoasă de broscoi.
Și sub zădușu-amezii, mânjiți de glod, în apă
Se vâra porcii negri bălăbăcind greoi,

Își trage turma'n umbra stejarilor porcarul.
Cu râțul rămătorii rânează jirul gras...
Dar el, cu traista goală, cu foamea'n gât, cu-amarul
Pierzării, 'și-amintește ce nu i-a mai rămas.

Cu ochii lung măsoară pustiul și câmpia
Și sărăcia 'n poarta surpatului bordei —
Flămând, i se năzare conacul vechi, moșia
Cu dealul unde via se prinde în curmei.

Și parcă'l vede-avea, înalt, cu fața slabă
Boerul stând cu masa înlinsă în pridvor —
Aude cum le spune să'njunghie degrabă
Vițelul gras, că'i vine un fiu risipitor.

Aud și eu ca fiul porunca dulce, glasul
Boerului ce chiamă argații ce se strâng...
Dar nu știu dacă mie mi-a hărăzit popasul
Părintele pe care l-am părăsit, nătâng.

ION PILLAT

FIUL RISIPITOR

Evanghelia înouătoare, Govora, 1642 (din Bibliografia românească veche de Ion Bianu și Nerva Hodoș).

tru ca să mă odihnesc, la vară, o lună la munte.

Era în 1910.

Din hârtia de o mie, mai am 315, pe cari o să mi-i ia la Capato pentru doi gnvizi, o scordolea de sfeclă și un iaurt.
Ce vremuri!

Eri, în gara de Nord.
— Pofțiți, 685 lei. Dați-mi un bilet pentru Constanța.

Don José

Logofătul Gheorgachi

Paginile despre ținuturile de a-
junul Crăciunului și cele din ziua
nașterii Domnului, fac parte dintr-o
lucrură cu astfel de obiceiuri vechi și
noi, al cărui titlu integral este: „Con-
dica ce are întru sine obiceiuri vechi
și noi, a prea înălțaților Domni,
care s'au făcut din poronca prea
înălțatului, luminatului și iubitoru-
lui de Hristos, Domnului meu și o-
blăduitorului a toată Moldova, Io
Grigorie Ioan V.V., care s'au alcă-
tuit și s'au scris de mine, prea ple-
cată slugă Gheorgachi, al doilea lo-
gofăt, aici în orașul Iașului, la anii
1762, Noemvrie 5”.

Informațiuni despre autor găsim
în „Istoria literaturii române” în
sec. XVIII, a d-lui N. Iorga, care ob-
servă că „toate mențiunile și aluziile
istorice cuprinse în Condică, se po-
trivesc cu data însemnată în acest
titlu”.

Gheorgachi, acelaș cu Postelnicul
Iordachi Șuflu și acelaș cu Iorgachi
Șuflu Hatmanul, — cum îl semna-
lează documentele, — și căruia i se
atacă o ho'ărire în 1802, era nepotul
lui Constantin Șuflu, zis și Draco,
fost la 1741 capuchehaie a Moldovei.
Tatăl său a fost poet, scriitor, diplo-
mat și autor al unui interesant car-
nel grecesc cuprinzând însemnări de
ceremonial.

Gheorgachi a fost întâi vtori Lo-
gofăt pe vremea Suteștilor și Cali-
mahilor, emigră cu tatăl său în Ru-
sia și la întoarcere e treti logofăt,
Postelnic mare și în urmă Hatman.

Aforisme engleze

Nu cere niciodată, unei femei, inima;
s'ar putea să albă și să ți-o dea

Omul care socotește că toate femeile
se aseamănă, e definitiv însurat.

Nu sunt de cât două feluri de femei:
faci o nebunie însurându-te cu primele
și o crimă luând pe celelalte.

Bărbații iubesc femeile și nu pot să
sufere căsătoria. Femeile iubesc căsă-
toria și...

O femeie nu-i mulțumită decât când
e măritată. Dar fericită e numai când
a divorțat.

Nu întotdeauna ochii cei mai fru-
muși, văd și frumusețea lumii.

Câți oameni nu își pierd vremea re-
gretând timpul pierdut?

Spune unei femei că are ochii cei
mai frumoși din lume și-o să-ți spună
că și ungerii îi are frumoși.

Th. de Banville

Blestemul trădătorului de țară

— Fragment din Esop, trad. de D. NANU —

Cresus, regele Lydiei, raportase victorii strălucite asupra
vrăjmașilor, și refăcuse astfel vechile hotare ale țării; dar
țara era sleită de stăruirile războiului și noii săi miniștri do-
riau să continue vechiul sistem de a răzima buna stare a
claselor avute, pe exploatarea țăranilor. Aerul răsvrătirei apro-
piate devenise înăbușitor. Atunci Cresus dorind să introneze
mai multă justiție în țară găsește pe sclavul Esop, a cărui in-
țelepciune o aprecia și-l pune în fruntea cămăruirii, spre con-
sternarea tuturor nobililor... Toți cei jenați de preponderența
lui, îi înscenează o acuzare de înaltă trădare și de furtăg
din tezaurul țării. Doi sclavi tocmiți să-l spiioneze, îl văzuseră
pe furig într-o seară, plecat asupra unei lăzi unde nu mai is-
prăvia căutând și așezând: Sa dedus repede că acolo trebuia
să-și așeze și să-și înnumere el aurul furat. Au cerut să se si-
gileze imediat lada care va fi adusă și deschisă în fața tuturor...
Se constată că tocmai acuzatorii Cydias și Oretes erau cei ce
trădaseră țara la Perși. Regele îi găsește prea criminali pentru
a li se putea găsi o pedeapsă egală cu crima lor. În schimb
le aruncă un blestem lasând zeilor toată grija să-i pedepsească.

ACTUL III

Scena IV

Cresus, Rodhopa, Sophion
Cresus

Sophion! Să se deschidă în larg ușile toate:
Ori cine o vrea să intre la mine — liber poate!
(Se deschid ușile și mulțimea intră)

Scena V a

Oretes, Cydias, miniștri; Cresus, Rodhopa,
Esop (mai în urmă).

Cresus

Bine ați venit la mine!

Oretes

Toți Zeii, pază-ți fie!

Cydias

De-apururi strălucească a tu Impărăție.

Triumful și belșugul de roduri s'o îngrășe!

Oretes

Helada-ți dă prieteni.

Cydias

Iar Așia trufașe

O, Rege, te adoră.

Oretes

Tu ești o re'nviere.

Căci slava ta e soră cu Soarele.

Cresus (aspru către cei doi miniștrii)

Tăcere!

Mă așteptați o clipă. Hm... Liniștea v'apasă?

O să-mi vorbiți pe urmă. Vedem noi ce-o să iasă!

Sophion

Iată și lada

(Doi servitori o aduc și o pun la mijloc)

Oretes (incet lui Cydias)

Bine! O fi aur curat

In ea?

Cydias (îngrijorat)

E prea ușoară.

Oretes

Da, da, e-adevărat.

Ași crede mai degrabă că ea avea de scop

S'ascundă diamante.

Cydias

Da.

Cresus (lui Sophion)

Adu pe Esop.

(Esop e introdus între soldați cari se retrag apoi).

(Lui Esop:)

Privește ochii aceștia ce țină te fixează

Esop! — Și toată taina o lada ți o păstrează!

Ascultă! Și tu soarta ce ași vrea acum să-ți cadă?

Se zice c'at meu aur ce-ar sia incluz în ladă
Te ar osându. De asta, nici n'ar dori să știe
Stăpânul tău! Eu nu cer să am vre o mărturie.
O! fi n'oi fi trădatul. — cât încă te iubesc
Nu vreau să știu; eu, Domnul, Stăpânul, hotărâsc!
Nu apăr eu pe-aceia ce i-am putut iubi!
Deci, să ridice lada ne atinsă de aci,
Esop, — și s'o înnece la locu-i, în tezaur.
Chiar dacă tu, un idol ți ai fi făcut din aur,
Misteru-acesta, veșnic nu l voi deschide; iacă
Iertarea mea; răspunde mi prieten drag: t'empcă?

Esop

Da, ... dacă vrei; vorbește. Porunca i pentru sclav.
Mă 'nclin fără revoltă destinului meu grav:
Dator îți sunt cu viața; și mai mult: ți e datoare,
Și ceia ce mi e frică s'o mai numesc: onoare!
Naintea fetii tale, târit, eu n'ași avea
Nici dreptul să mă apăr... Că-i bănuiala grea
M'a scos de mult din rândul celor ce'n sus privesc!
(cu nepăsare)
Să ducă dară lada unde le ai spus; primesc.

Rodhopa (ese prin mulțime în primul plan)

Eu, nu! — Te știu din vremuri, pe când înlănțuită
Eram cu tine alături o sclavă umilită
O praxă scoasă'n aer, batjocurilor dată,
Pe când treceam cu sarcini pe fruntea 'mpovărată.
Nu i josnică o stare, în ea când strălucești,
(cu hotărâre)

Și am cuvânt a-ți spune: să te arăți cum ești!
O vreau! Vor și cu toți că ai dispreț de-averi,
Tu, om sărac; că totuși, pot încă fi puteri
Curate și innalte încatușate'n brav,
Eroică virtute și'n suflétul de sclav!
Ah! te zbăteai în plasa unei urziri urite,
Dar sunt doi sclavi acuma să'nfrunte-aceleași hâte!
De-aceea apararea ți o iau; al lor necaz
Svârlind norosu în tine, mi l svârlă și'n obraz.
S'aștepți! Ii pasc din urmă; tâlharu or să cadă.
Ceyx, Lycas, deschide ți și vom privi în ladă
Tot, tot ce ea ascunde. Dovadă nu i mai mare!
Incepeți!

(Ceyx și Lycas se uiă în ochii regelui cerând o încuviințare.
Regele înc. nă capul în semn de aprobare. Cei doi rup pece-
țiile și desfac panglicile capac. lui, pe care îl deschid)

Esop (oprindu-i)

Și eu insu-mi am să v'arăt ce are.
(Esop scoate unul câte unul, vestmintele lui de sclav, în timpul
pasagiului ce urmează:)

.. Sunt niște sărențe negre, de ploii spălate, arse
De arșiță, — sandale ce'n tâlpi, pe drum, se sparse, ...
Uitați-vă: o blană de capră... un vestmânt,
Cum poate numai fauni mai poartă pe pământ,
Când cântă prin pădure și'n câmp mai dau vre-o
(răit,

(privind fix pe miniștri Oretes și Cydias)

Ori sunt gonți săracii, din urmă, de vre-o haită.
Priviți aste cătușe ce mâinile mi zdrobiră.
Ah! câte chinuri crude, în treacăt, nu mi înșiră!
Acum, .. acum sunt liber și sburd voios sub cer.
Dar am simțit durerea acestui lanț de fer.
Oh! tot trecutu-mi aspru de nopți și zile grele,
Sunt în aceste zdrențe și'n lanțurile mele!
(scoate o oglindă de mână)

Și lacu acesta a cărui lumină i prinsă'n ramă,
Uitați-vă, prieteni: e oglinda mi de aramă!
(către Oresus)

O, Rege! Când spre seară, tăcut reintru'n casă,
Simțind cum lîngușirea pe cuget mă așasă,
Plutesc în aburirea ciudată și grozavă
Ce-mi tămărază aicea a laudei otravă;
Atunci, cu grije, singur, să nu fiu tulburat,
Scot purpura în care mă aflu 'nfașurat;
Și 'mbrac, ca să-mi recapăt în trup, iar energia,
Aceste zdrențe aduse cu mine din Frigia!

Schimonsit și groaznic, cum sunt atunci la față,
Iau repede oglinda în mâini, și ce mă 'nvață?

(se uită în oglindă)

„Tu, resfătat de Rege, de nimeni infruntat,
„Ești tot acel sinistru golan! Nu te ai schimbat!
„Ești adorat de o lume în fast și 'n strălucire?
„Vestmântul tău de purpur, să știu e o travestire! „
Da, între patru ziduri, privind oglinda sumbră,
Așa vorbesc cu tristul meu chip, eșit din umbră:
„Gândește te că singur și trist și asuprit,
„Ai fost și tu ca lupul, din loc în loc, gonit,
„Murdar, lîhnit de foame, slab, gol, uitat de zei, ..
(înduioșat)

„...Și 'ncearcă de ai milă de toți semeni tăi!“

Cresus (sombriu lui Oydias)

Ce ziceți voi?

Esop (Pe când cei doi căutau să se strecoare)

O! Rege! În strașnica ta mână
Mă fu și blîndă firea mi se cade să rămână,
Cu inimă credincioasă; dar vreau ca ori ce ași face.
De apururi adevărul să-l pot privi în pace!
Atâi mi i crima!

Cresus (cu iubire)

Iartă-mi, nedreapta judecată.

Dar n'am sfârșit. — Oh cine ar fi crezut vreodată!
(Lydienilor)

Norod al meu, ascultă și veșnic stai la pîndă!
Doi trădat ri, — e groaznic — au vrut ca să te vîndă
Asemenu unei turme! Și tot ca și pe tine,
De viu, carne și sânge peșcheș m'au dat pe mine!
Doi oameni, doi, vîndut-au un rege și o țară.
La Perși! Da da, Oretes, — cu fața ta de ceară,
Tu, tu ești minciunosul, tu Cydias de-asemeni!
Ești alb, — văd șarma voastră, copii ai crimei gemeni!
V'i i scrisă 'n frunte ținta ce zi cu zi o pașteți...

Cydias

Minciună!

Oretes

Calomnie!

Cresus (scoțând niște papiruse)

Dar astea? Le cunoașteți?

Îi însăși mâna voastră! Stă limpede naintea
Ori căruia, dovada. Al v'ași pierdut și mîntea,
Tâlharu semnați în frunte cu arderea torturii! ..
(lui Esop)

Tu suflet, fără fiere, nici remușcări, — rostește
Tu singur, ce pedeapsă cu ei se potrivește?

Esop

Nu Moartea! Ea spre țintă măreț și 'ndreptă pași,
Dar s'ar scârbi de ofensă de ar fi să 'nghită lașii..

Cresus

Cu adevărat, așa e! Sub ceruri huiduși,
Tărăscă se mărșavu în veci nepedepsiți.
Când i o 'ntâlni moșneagul, ce blînd, la toți dă sfaturi,
Cu mâinile i osoase pe ei să-i dea în laturi;
Copilul ce și apleacă ochi limpezi către flori,
Privească i prinși de frică și ne 'nțeleși fiori.
Și pentru că viața voit ai să le o lași
Și apele, și vîntul numească i ucigași!
Când vor muri, pământul cel răzvrătit al țării,
Din sinu i să i asvârle ca valurile mării,
Iar soarele, prin care viețile-s hrănite,
Să mi i prefacă 'n stîrvuri în veci nemistuite.
Gonească-i remușcarea în lanț chinuitor,
Mereu s'audă 'n urmă un pas răzbunător,
Și fugăriți din peșteri, din crânguri fușăriți,
Să nu mai poată veșnic, la umbră lîngușiți,
În pragul unei case dormi netulburați.
Ci ducă-se de nimeni atînși!

(Lui Cydias și Oretes:)

Plecați, plecați!

I. N. PÖTAPENKÖ

PIRAMIDA

— POVESTIRE DE CRĂCIUN —

Ilustrații de Svaroga

Petre Ivanovici Zinin ieși și în ziua aceasta ca și în toate zilele la aceeași oră dela serviciul său, dar de data aceasta în capul lui nu era decât un gând, acela că „principalul este că Tasia să nu știe“.

Pe stradă era frig și un vânt grozav sufla. Petru Ivanovici ridică gulerul paltonului, dar aceasta nu-i folosi la nimic. Pe străzi ardeau ruguri de foc, se opri și el la unul să se încălzească dar vântul ridica așa de puternic fumul și scânteele, în cât Petru Ivanovici plecă mai departe înțelegând că focul îi va face mai rău și nu-l va scăpa de gândul că „principalul este că Tasia să nu știe“.

Și numai când la întretăierea a două strade vântul se întărise și mai mult și-l oprise în mers, în mintea lui izbucniră și alte gânduri și între ele și acela „că principalul nu este că Tasia să nu știe“, dar din potrivă să știe ceia ce s'a petrecut cu el.

Tasia este soția lui, cu care este căsătorit de zece ani. Bineînțeles, multe s'au petrecut între ei, zece ani nu sunt zece zile și nici zece luni, totuș Tasia este un suflet rar care știe tot ce-l privește pe el.

Tasia este soția lui, cu care este căsătorit de zece ani, care tot ce câștigă, ca dactilograf până la cea din urmă copeică, îi încredințează ei. Altfel, nici n'ar putea trăi. Leafa de cinci zeci de ruble pe lună, de și i se părea pentru postul pe care-l avea, destul de bun și sporul ce i se da la Crăciun și Paști îl maisusțineau, totuși fără Tasia toți banii s'ar fi evaporat — ea ținând casa, nutrin-du-i și îmbrăcându-i chiar.

Prin urmare și banii aceștia ca și toți banii lui i-ar fi dat Tasei. Care bani? Pe aceia pe care nu i-a primit? Aceia care i-au fost numai făgăduiți?

Căci aceasta era toată istoria care-l preocupa și din care „principalul era ca Tasia să nu știe“. Astăzi, două zile înainte de Crăciun trebuia să primească cincizeci ruble spor la leafă. Or, lui în loc de cincizeci, șeful de serviciu Lucasov i-a fixat numai cincisprezece ruble.

Zadarnic a protestat el în fața lui Lucasov, acesta n'a vrut să știe de nimic și i-a spus că directorul general a hotărât așa.

Când a fost incredințat că nu va lua decât cincisprezece ruble în cap i s'a sădit gândul „că Tasia nu trebuie să știe aceasta“ și a uitat să ia și cele cincisprezece ruble de la casier.

II

Ajuns cu greu acasă, când era la etajul al II-lea i s'a făcut cald și deschizându-se la palton s'a atins de buzunarul dela haina în care a simțit foșnetul unei hârtii. În hârtia aceasta

scrisă pe patru pagini erau trecute toate nădejtile lor pe care credeau că le vor realiza din sporul lefei și care acum s'au distrus. Zinin vru să o aprindă la lampa care ardea în coridor, dar gândul acesta abia apărură și se și stinse, iar el repede urcă treptele spre locuință.

Când apăsa pe cleanța ușei, gândul că „principalul este că Tasia să nu știe“, îi trecu din nou prin cap. Ce va face, mai târziu, va vedea, dar nu putea acum s'o întristeze cu vestea rea și desnădăjditoare.

Ușa i-a deschis-o Tasia, iar fiul lui de opt ani a alergat la intrare, fetița mai mică decât băiatul, se juca într'un colț cu niște petece pe care le lua drept păpuși.

— De ce așa de târziu, îl întrebă Tasia, cu o dojenală caldă, iar băiatelul îl apucă de mâini.

— Am întârziat... Dă-ne să mâncăm, răspunse Petre Ivanovici, făcându-și fața mulțumită.

Când fu dată la masă supa, el se prefăcu că o mănâncă cu poftă de și o pierduse cu totul și fiecare lingură o înghițea cu silă.

— Nu, n'am să spun, bineînțeles că n'am să spun. Aș putea oare să spun? gândi el, făcând o mină de om mulțumit.

— Sporul ți l'a dat, întrebă Tasia.

— Nu încă. Casierul e bolnav. Măine însă mi-l dau.

— O Doamne! Reușim noi să cumpărăm toate pentru sărbători?

— Da... reușim. Parcă's atâtea de cumpărat?

— Ascultă Petre, la tine este lista?

Mi-am adus aminte, ne trebuie două cuie mari ca să le batem în antreu, n'avem unde atârna hainele. Mai bine ștergem altceva, dar cuiele ne sunt necesare.

— Lista, — răspunse liniștit Petru Ivanovici, este la mine. Iat'o!

O, lista aceasta! Cocoloșită și murdară, pe ea erau urmele unui trecut mare. Locul ei fusese într'un sertar al mesei în care erau și caetele băiatului și lucrurile mamei și se strecurase în buzunarul lui Petre Ivanovici numai cu ocazia sporului lefei. Făcea să citești lista aceasta care era foarte respectabilă. Era istoria vieții unui funcționar care avea cinci zeci de ruble pe lună, nevastă și doi copii.

Și greu îi era pe suflet lui Petru Ivanovici să joace rolul omului mulțumit și liniștit. Ii venia să țipe, să blesteme pe șeful lui de serviciu, dar țipetele și blestemele acestea le ascundea de soția și copiii lui și se arăta lor ca și cum treburile stau mai bine decât ori când.

În el se frământau gândurile: Bine, azi e casierul bolnav, dar mâine, dar poimâine când luăm vacanța. Ce voi

face poimâine? Departe, mai departe! La această depărtare îi era teamă să cugete — lăsase totul în uitare.

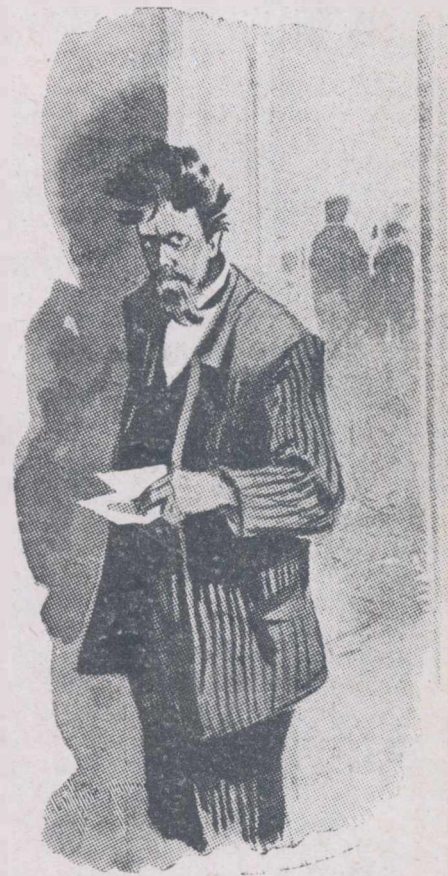
III

A doua zi se duse amărât la slujbă, deși gânduri curioase îi străbăteau mintea și i se părea că de undeva vor ieși cele treizeci și cinci de ruble — deși judecând bine își da seama că lucrul e imposibil.

La masa lui de lucru se apropie casierul și îi spune:

— Ascultă Zinin, ce? tu, te-ai îmbogățit? Toți au încasat sporul și numai tu n'ai venit să-l iei. Ia-l, căci închid casa.

Zinin s'a dus și a încasat banii abia stăpânindu-și lacrimile.

Înapoindu-se acasă, spuse soției că n'a primit sporul, că casierul e încă bolnav și că-l va căpăta a doua zi. Apoi, pretextând că nu îi este bine și lepădându-și haina se întinse pe canapea.

Tasia oftă adânc. Bănuiala îi intră în suflet. Gândul îngrozitor că el a

I. N. PÖTAPENKO este unul din scriitorii ruși foarte cunoscut și în străinătate, după cum a fost popular în Rusia de ieri. Chiar la noi și încă de acum cincisprezece ani a apărut o traducere a nuvelei sale „În slujba adevărată“ în editura „Minervei“. Traducerea a fost mult citită, căci după război a apărut o a doua ediție.

putut cheltui banii și oă de acela ii este și rău, îi trecu prin minte, deși era convinsă că firea lui nu i-ar fi permis să facă aceasta.

În odaie arde lampa fără *abat jour*. Tasia, ca să micșoreze lumina, așază o gazetă în dreptul lampii.

Se făcuse târziu când se auzi clopoțelul sunând tare la intrare. Tasia alergă să deschidă și se întoarse:

— Petre te caută de la direcția generală.

— Cine?

Și Petru Ivanovici sări de pe canapea. Cuvintele „de la direcția generală” făcură asupra-i o impresie adâncă. Ce să fie? Tasia ținea în fața lui un plic. Petre Ivanovici, îl desfăcu, semină de primire pe el și citi repede ordinul șefului său de serviciu.

„În urma ordinului excelenței sale a domnului director general, vă veți duce imediat la excelența sa spre a scrie. Mașina de scris va fi trimisă de la directorat”.

— Doamnel! spuse Tasia, cum o să te duci cu durerea ta de cap.

— Mă duc spuse Zănin. Cum n'am să mă duc, când însăși excelența sa mă chiamă... Dă-mi haina.

— Dacă ai mânca ceva, îl sfătui Tasia.

— Nu vreau nimic.

Se grăbia și singur nu știa de ce.

Numai coborînd treptele el începu să înțeleagă că era mânat de o nădejde. De ce oare, chiar în seara aceasta să fie chemat la directorul general? Și de ce să se întâmple aceasta tocmai azi și niciodată până acum, și în seara aceasta când era mai desnădăjduit ca ori când?

„Va încerca să se plângă directorului general?” îi trecu această întrebare prin minte. Dar de unde, la el, atâta îndrăzneală, când toată viața lui a fost a unei oi speriate.

Dar tot era o nădejde care-l împingea să meargă fără să simtă frigul și vântul, care sufla îngrozitor.

Suindu-se pe treptele scării clădirii bogate, în care locuia directorul, el se desfăcu după un obicei al său la palton și căutând în buzunarul hainei peptenele ca să-și îndrepte părul, găsi din nou lista cu lucrurile ce le lipsiau și trebuia să le cumpere din sporul de Crăciun.

— Iar la mine hârtia aceasta, îi trecu prin minte.

Se opri la intrarea locuinței directorului. Lacheul îi deschise și-l trecu prin câteva camere pe jumătate luminate.

Zănin era așa de emoționat, în cât, în odaia în care îl lăasă singur lacheul, nu văzu alt mobilier de cât o masă pe care era o mașină de scris Remington.

În cameră nu era nimeni. Zănin, care se oprise lângă această masă, nu se mișcă până când nu intră directorul general. Îl cunostea, dar nici odată nu-l văzuse așa de aproape.

— Scuză-mă îi zise, cu o voce binevoitoare și plăcută directorul general.

că îți stric repaosul. Dar am de scris ceva ce nu poate aștepta. Șezi, Vrei ceai?

Și neașteptând răspunsul, sună. Intră lacheul.

— Dă-ne ceai. Probabil ai degerat. E frig mare afară, spuse directorul după ce ieși lacheul. Ești căsătorit?

— Am soție și doi copii. Excelență, răspunse Zănin.

— Da? Și ce leafă ai?

— Cincizeci de ruble pe lună. Excelența voastră.

— Așa puțin? Cum poți... d-ta?... Hm. Da, îl întrerupse directorul... Să începem.

Lacheul aduse ceaiul. Directorul începu să dicteze. Mașina porni să bată încrezătoare și activă sub degetele agile ale lui Zănin.

Așa bătu o jumătate de oră. Directorul se opri și puse manuscrisul său pe masă.

— Să ne odihnim.

— Eu nu sunt obosit răspunse Zănin.

— Eu am obosit însă. D-ta ești obișnuit. Eu nu. Și va să zică așa, 50 de ruble. Și aceasta ajunge, îl întrebă directorul adâncindu-se în fotoliu și luându-și ochelarii de pe nas.

— Pentru locuință și masă ajunge, Excelență.

— Numai, dar pentru celelalte, de pildă pentru haine, rufărie.

— Acestea, cum dă Dumnezeu, sporurile ne mai ajută...

— Cele de Crăciun și Paști?

— Da.

— Și cât căpătați?

— Cum se întâmplă.

— Cum aceasta „cum se întâmplă”?

— Așa, uneori ni se dau, alte ori un.

— De data aceasta cât v'au dat?

Doamne Dumnezeule, gândi Petre Ivanovici, se poate oare ca, convorbirea aceasta să nu însemne nimic și răspunse:

— Cincisprezece ruble.

— Cum? numai cincisprezece ruble? exclamă directorul și se ridică din fotoliu uimit. Și la toți le-a dat tot așa?

— Nu, nu la toți. Alții au primit salariul întreg.

— Hm, straniu! Și tocmai pe d-ta te-a recomandat șeful de serviciu ca dactilograf cel mai bun. Nu poate fi, prin urmare, o pedeapsă?

— Nu, eu n'am fost niciodată pedepsit.

— Și numai cincisprezece ruble! Puțin poți face cu ei. Nu e așa?

— Nimic, excelență!

— Și eu cred așa... Nevoi ai multe? Dacă ai primi sporul întreg ce ai cumpăra?

— Nici nu vă pot spune, Excelență.

— Totuși pe mine mă interesează, vreau să știu.

Aci Petre Ivanovici fu apucat de un curaj neobișnuit la el. Fu convins că totul — și această chemare neașteptată de a lucra la director și convorbirea avută cu el, nu sunt zadarnice și că va ieși ceva de aici. El, repede și cu o mișcare hotărâtă, scoase din bu-

zunar hârtia scrisă pe toate patru paginile, și în vârful picioarelor se apropie de directorul general și întinse lista.

— Vă rog citiți, Excelență.

Directorul luă hârtia și se uită la început la Zănin ca și cum nu l'ar fi înțeles; apoi, desfăcând hârtia și punându-și ochelarii o privi pe toate paginile.

— Acestea sunt toate nevoile?

— Da, excelență!

— O piramidă întreagă. Ha, ha. Și toate cu număr? Interesant, interesant!

Numărul întâi un: *abat jour* de hârtie pentru lampă. Hm! Da! Numărul doi: un coș pentru samovar. Numărul trei: de pengelit cismelo lui Vasia.

— Fiul meu, Excelență, opt ani.

— Numărul patru — de lipit gașoșul.

— Cum așa?

— Sunt cismari care fac și treaba aceasta.

— N'am știut! Numărul cinci... trei zeci, la masa de Crăciun trei șicle de bere și două cutii de curmale. Și așa mai departe.

Nouă zeci de numere! Listă foarte onorabilă. O adevărată piramidă! A lui Keops. Ha, ha...

Directorul întinse lista lui Zănin.

— M'am odihnit, să continuăm...

Petre Ivanovici reveni la locul lui. „Va să zică convorbirea s'a terminat. Excelența Sa s'a distrat cu piramida mea și acum „să continuăm”. A și uitat”.

Lucrul la mașina de scris mai dură un sfert de oră. Zănin simțea că i se înlemnesc degetele. El era tot auz și atenție și urmăria până și virgulele și punctele, lucrarea era curată, dar nu mai era nici un entuziasm.

S'apropia sfârșitul dictatului. El îl simțea căci mai toate rapoartele se termină când se ajunge la fraza „luând în vedere cele expuse”...

Și așa a și fost. Directorul luă hârtia scrisă și citi toate paginile.

— Foarte bine. Chiar excelent. Nici o greșeală. Stăpânești admirabil mașina, și meriți cel mai mare salariu de dactilograf, sease zeci de ruble pe lună. Îl vei avea!

Directorul vorbi cu un surâs pe buze ca un om, care, încrezător în puterea lui, se joacă în ceasurile libere cu o minge, și deschizând sertarul dela masa de scris căută ceva în el.

În ceia ce privește piramida,, o poți ridica încă mâine, magazinele vor fi deschise. De altfel, ai câștigat suma aceasta dela mine.

Directorul îi întinse peste masă două hârtii de câte 25 ruble.

— Excelența Voastră... tremurându-i buzele, vorbi Petre Ivanovici... Excelență... Eu nu știu cum... N'am meritat...

Directorul eși din dosul mesei.

— De ajuns. Numai Dumnezeu singurul știe cine din noi doi a meritat mai mult. Du-te la soția d-tale.

Când Petre Ivanovici ieși în stradă pentru el încetase și gerul și vântul. Nu mergea, dar zbură, nesimțind nici pietrele trotuarului, nici picioarele sub el.

La al cincilea etaj îl ridicară niște aripi nevăzute.

Tasia ședea lângă masă și cosea la rochia fetiței.

— Dați-mi să mănânc — sunt flămând ca un câine...

-- Dar capul nu te doare ?

— Nu mă doare nimic. Tot a trecut. E bine. Teribil de bine. Șezi lângă mine să-ți spun tot. Înțelegi. Te-am mințit de zor. Nu mi-au dat de cât 15 ruble.

Nu vorbi. Stai. Te-am mințit. Nu știam ce să fac. Dar Excelența sa, domnul director general, oh, nu mai pot răsufla...

Am vorbit cu el. — Multe nevoi ? mă întreabă. Eu îi întinsei lista noastră. O citește și-mi spune: E adevărata piramidă a lui Keops. Dracu știe ce o mai fi și aceasta ? Apoi iar mi-a dictat... Credeam că s'a isprăvit. Nu ! Am isprăvit să scriu, m'a laudat și mi-a spus :

— Uite pentru piramida d-tale și

— Uite pentru piramida d-tale, și mi-a întins două hârtii de 25 ruble. Primește-le. Și încă 15 ruble sporul ! Iar dela 1 Ianuarie 10 ruble pe lună spor.

— Ha, ha, ha. Măine de dimineață la cumpărat. Eu credeam că mă prăpădesc cu totul !

După sărbători șeful de serviciu Lucasov l-a primit cu o mirare respectabilă.

MENTIUNI CRITICE

— Dragoș Protopopescu —

PAGINI ENGLEZE, editura „Cultura Națională”, 1925.

Lucrarea d-lui Dragoș Protopopescu face parte dintr-o foarte distinctă și stăruitoare activitate anglicizantă în care se întâlnesc, în timpul din urmă, pe lângă al d-sale, numele d-lor : I. Botez, M. Bezu și P. Grimm. Este, de bună seamă, un semn al vremurilor, accentuate și mai mult de orientările politico-economice ale ultimului războiu, această preocupare convergentă care pornește din cele trei centre universitare, cu excepția Bucureștilor. Dar nu e vorba să trasăm harta acestei activități. Fapt e că ceace înainte vreme era un fenomen sporadic și oarecum suob după războiu, s'a generalizat și învățământul universitar al englezei răspunde și unei cerințe a timpului și unei nevoi a intelectualității românești de astăzi. În felul acesta, poate nu suntem departe de ziua în care opera gen'alului Shakespeare, va fi anexată lectorului român, prin tălmăcirii ideale, cel puțin în măsura în care e familiară spect. o ului. Până atunci, studiile se urmează ca favorabile preliminarii și, amintind numai în treacăt, de mai recentul studiu asupra lui Hamlet, din „Viața Românească” al d-lui I. Botez (asupra căruia va trebui să revenim) să stăruim astăzi pe lângă frumosul volum „Pagini engleze” al d-lui Dragoș Protopopescu.

Volumul, cum este și firese e al unui poet. Al unui poet dublat de un învățat. „Slăbiciuni anglomane — cu o leacă de informație...” notează desore sine — cu glumă și cochetărie, autorul, în cele câteva rânduri de prefață. Dar pe lângă informația care impune, ceace dă acestor pagini un aer de tinerească erudție este scrisul autorului, acea „lirică a mirării” care străbate fie studiile, fie cronicile sale engleze și care le dă un ver'tabil aspect de confesiuni pline de viață. Căci pentru cet'ătorul neinformant, trebuie să notez că Dragoș Protopopescu, a fost și rămâne, în tot ce va scrie, poetul „Svonului de pretutindeni” și al „Poemelor neliniștei”. Aviditatea sufletului său și temperamentul lui sprințar, înviează și aceste pagini cari ar avea tot dreptul să fie mai rebarbative. Și oricât ași fi inclinat să

— Zănin, se vede că ți-a descântat cineva. Dela 1 Ianuarie vei primi 60 ruble. Ordin de sus ! Eu, totdeauna am fost de părere că ești un funcționar bun.

— Vă mulțumesc, i-a răspuns plecat Zănin. Mă voi sili...

Și într'adevăr s'a silit cât nu se putea mai mult, iar lista de nevoile lor, pe care o făcea cu Tasia au numit'o piramidă.

— Nu știi unde-i piramida noastră ? Ar trebui trecute acolo și tocurele dela cizmele lui Vasia. S'au ros de tot !

trad. de I. DUSOIAN

stăruiește asupra calităților de scriitor, ale acestei opere, n'o voi face ca să nu răpesc nimic din considerarea gravă ce li se cuvine. Pentru că sunt mai ales studii, de o bogată informație și de o riguroasă metodă.

Volumul începe cu lecția inaugurală „Valoarea latină a culturii engleze”, apărută și în plachetă-lecțiune bogată în sugestii pitorești și în care autorul lămurește misterul acestei trăinicii a civilizației și literaturii engleze, al cărei chiag a fost harul latin. „N'a fost din primele veacuri ale erei creștine și până azi o mai lacomă,

statornică și înțeleaptă infruptare din cuvântul latin ca la neamul nordului. E ceace revelează la dânsul, dela prima impresie, note care miră și contrastează. Fiu al negurilor, l-am aștepta de o mentalitate încălțată, haotică, indigestă cum numește Nietzsche mentalitatea germană. Englezul e însă la minte de o limp d.tate și armonie clasică. Limba lui de o sntaxă concisă, simplă și eliptică își are modelul în Tacit mai mult de cât în orice sin'axă a brumelor. Rigoarea moravurilor, sobrietatea și strășnicia urcă la mama Grah lor și Catonii care mai nasc și azi în Anglia”. S'ar zice poetizări de circumstanță, metaforism convențional cu și aceste două rânduri ceva mai jos : „Oxford și Cambridge din care trăește Anglia prezentului și viitorului sunt după Roma colțurile de cea mai fidelă latinătate din lume ; camera lorzilor e o plimbare de statui și senatori romani...”

Dar d. Dragoș Protopopescu nu rămâne numai la aceste enunțări. Într'o peregrinare pe atât de substanțială pe cât de cursivă, d-sa acumulează probe începând dela relațiunea lui Bede (Sec. VII) din Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum”, prin Regele Alfred (Sec. IX care înviază

pentru cronici, anglo-saxona pe temeiul limbii și culturii latine, prin cronicile în latinește, ale secolului 12—13. Chaucer, Shakespeare, Ben Jonson, clasicistul definitiv, și mentor al secolului XVII-lea, Dryden, imitatorul lui Horațiu și Virgiliu și până la Dr. Samuel Johnson, din a doua jumătate a veacului XVIII: „Uriașa bibliotecă clasică ambulată”. Dar — și cuvântul e al autorului — nu e vorba a scoate pe Englezi mai... latini decât Papa. Inșă concluzia logică a acestui excurs de filiații este că peste fondul primitiv Saxon, cultura latină a revărsat o lumină și o claritate caracteristică.

Un studiu cu totul remarcabil este cel următor: „Un părinte al criticismului englez: John Dryden”. După ce remarcă absența mentalității critice la Englezi, și târzia ei apariție, și după ce aminteste în treacă de rudimentele de estetică din Hobbes, la care se surprind totuși câteva anticipate ecouri din expresionismul lui Croce, d. Dragoș Protopopescu stăruie asupra personalității lui Dryden (1631—1700) comentând prefețele sau eseurile lui — care sunt o formă foarte caracteristică a criticii engleze. Dryden e mai puțin critic și mai mult estet, adică un om care iubia frumosul în el însuși. După dânsul arta e una și trebuie luată acolo unde se găsește. Din această atitudine decurg o serie de contradicții. Insuficiențele estetice lui, abisul între cuvânt și poezie la care și el sapă, după atâția alții, sunt expuse de autor cu amănunțime. Fatal avea să critice pe Shakespeare, pe motiv că nu are „cuvinte alese” și „expresii fine”. Și totuși, tot el, Dryden, e acela care urnește, carul triumfal al genialului Shakespeare din șanțul indiferenței de până atunci. Criticismul englez, începe în jurul lui Shakespeare. Și primul pas l-a făcut Dryden. Pronunțând cu insistență numele lui Shakespeare, aprobând libertatea lui de creație și factură dramatică, răspunzând cu privire la știința de carte a autorului lui Hamlet aceste admirabile rânduri: „acea ce-l acuză că i-a lipsit învățătura îi fac cel mai mare compliment: el era învățat în mod natural; nu avea nevoie de ochelarii cărților ca să citească Natura”; Dryden face mai mult: în paginile lui prinde viața caracterelor pieselor lui Shakespeare. Nucleul creației shakespeareane, la dânsul se organizează întâia oară...

...Și iată-ne în imposibilitate să insistăm asupra atâtor altora din așa de interesantele studii ale d-lui Dragoș Protopopescu.

Vom aminti, pentru consolarea noastră: „Lirism englez contemporan: spre o substanțializare a poeziei” în care lectorul divers și informat care e autorul nostru, face un bogat tablou comparativ al lirismului contemporan, cu incursiuni în lirica franceză, insistând asupra poezilor englezi din ultimii 10 ani, din așa zisă poezie georgiană din care nu ne vom reține să dăm, spre exemplificare, o pildă, poezia „Omul care se visează Creatorul” de Fredegonde Shove:

Sedeam în cer ca soarele
Deasupra furtunei; era iarnă;
Luai fulgi de zăpadă, câte unul,
Și le întorsei făptura fragedă în sticlă.
Spălai răurile albastre cu ploaie
Și făcui din nou verzi livezile.
Am prins apoi păsările și în mâni am
Strâns primăvara din ele
Până ce au prins să cânte bucurii

[nepământene,
Au sbughit apoi pe aripi de aur
Lucind ca jucăriile unui înger.
Am umplut câmpurile cu ochii florilor
Albe ca și stelele raiului.
Apoi m'am îndreptat spre om; îl oăzii

Tot cu gândul la moarte, tot mândru
De mânte; atunci, îmi luat câmpii...
Îmi prefăcui trupul într'un nor
Și 'n răpătelile negre ale sufletului
Înnecai deabinelea steaua pământului.

Să nu încheem însă înainte de a sublinia valoarea informativă a articolelor „Scriitorii Români în Anglia; în America și India”, adnotări pe volumul de traduceri din literatura română a d-șoarei Byng și mai ales acele admirabile „Scrisori din Londra”, alerte spirituale, portretizante și care amintesc de atâtea ori grația și dezinvoltura poetului din cronicile în versuri pe care le iscălește poetul Dragoș Protopopescu.

PERPESICIUS

În numerile viitoare, despre:
E. LOVINESCU: *Istoria civilizației române moderne.*
RAMIRO ORTIZ: *Italia modernă.*
MIHAIL SORBUL: *Don Quichotte della Mancha, (după Cervantes) și Patima Roșie, ed. III.*
MIRCEA RADULESCU: *Poeme pentru Galateea.*
LUCIAN BLAGA: *Daria, teatrul.*
M. SADOVEANU și D. D. PATRAȘCANU: *Sfintele amintiri (Din viețile sfinților), seria II-a.*

CETATEA LITERARA

Întâi vom aplauda titlul. E o vanitate a titlurilor de revistă. Și acesta e un foarte semnificativ titlu. Pentru că este un suflet al cetății, o poezie a orașului, un puls care se desprinde și din atmosfera de iad și din asfaltul încins de arșiță. Și această trepidare și acest suflet modern — obiect de poezie în literaturile occidentale — merită să intre în preocuparea literaturilor cu aceleaș drepturi de împrietărire ca și sufletul rural. Cele 2 fețe ale lui Ianus erau doar ale aceleiaș cap.

Directorul acestei noi reviste era indicat să încerce. Temperamentul combativ al lui Camil Petrescu, inițiativa sa, preocupările lui cu problemele muncii intelectuale — agravate din zi în zi de adversitatea împrejurărilor — îl obligau să continue opera începută acum doi ani în foaia: „Săptămâna muncii intelectuale și artistice”.

Aceiaș tinerețe, acelaș crez în superioritatea efortului intelectual, acelaș stăruință, iată ceea ce aduce Camil Petrescu, chiar dela primul număr.

A-i dori izbândă este pentru noi o prea plăcută și elementară datorie...

PENTRU FERICIRE la Teatrul Popular

„Pentru fericire”, de scriitorul polonez Przibiszewsky, e o piesă în trei acte grele și care n'a izbutit la Teatrul Popular.

E o piesă alcătuită din sinucirile sufletești cele mai posomorite, mai dârz întristătoare și mai hâd răsbunătoare.

N'aș îndrăzni să spun, că piesa aceasta n'ar avea un subiect și o desfășurare dramatică, necorespunzătoare vreunor cerințe ale artei dramatice. Sunt convins, că orice subiect motivează acțiuni și chiar piese dramatice. Rețetele sunt cu trecere numai la profesorii și emulii lor îmbăcșiți de netoleranță. Dar în „Pentru fericire”, e o trudă de scormonire în laturile cele mai rebarbativale ale omului. E o îngrămădire de sumbru, amestecat cu violență, și cu mirosul de cadavru, aruncat cu rânjetul fiarei răsbunătoare.

Peste banalitatea adulterului, divorțului, flagrantului delict, a scenei de scandal cu fățărnicile ridicule și convenționale, cu manjeresmul sugrumat al „oamenilor de societate”, autorul piesei „Pentru fericire” a adus pe scenă, cu calculul necesar, identificarea expresiei „între ei e un cadavru”.

Sunt doi prieteni. Unul căsătorit, altul nu. Amândoi sunt nebuni după aceeași femeie. Ea înclină către cel căsătorit. Acesta își lasă soția, îngrozită de disperare și-și caută fericirea cu iubita.

Prietenul lui suferă, mai întâi umilința, că a fost ales celalt. E ros apoi de necazul vijelios al mulțumirii triumfătorului. E măcinat de gelozia stupidă a înfrântului.

Ca o fiară, n'alege mijlocul răzbunării. Prietenului îi spune toate răutățile diavolești, despre femeia, pe care acela o iubea.

Hotărăște pe soția părăsită a prietenului să se sinucidă. Și în cele din urmă, în cuibul îndrăgostiților aruncă pe moartă. Oribilă răzbunare! Între femeia, care nu-l voise și prietenul preferat de ea, era un cadavru. Și unul și altul trebuie să se socotească ucigași morali.

Reale desigur și atari personaje. Prea morbide suflete însă. Atmosfera e de schingiuirea nervilor. E o îndârjire de primitivism.

Artiștii s'au silit să împace rolurile, așa de tari, cu punerea în scenă ca de cavou.

Dar nu mai pot face nici-o apreciere. Desnădejdea d-nei Popa, (care a jucat rolul soției părăsite) mă turbură și acum.

B. Cecropide

O ȘCOALA NOUĂ:

La Ministerul artelor e gata — în car-toane — o „nouă” școală de Arte Frumose, ce va să ființeze la Cluj.

Avem, până acuma, trei: una la București — în agonie; una la Iași — în stare cataleptică; și cea din Kișinău — aproape inexistentă.

Nici una din ele nu aduce vre-un spor la scopul pentru care ne închipuim că au fost create.

Triste lagăre de vegetare.

Sunt — ca atâtea alte instituții ale noastre — simple sclifoseli de civilizație. Costisitoare și primejdioase.

Costisitoare, fiindcă, pe timpurile acestea de jale monetară, douăzeci de centime cheltuite fără rost, înseamnă un lux condamabil.

Primejdioase, de oarece expectează anual, în societate, plotoane de analfabeți, cu suflete chircite, în cari arta se resfrânge, meschin și fleșcăit, până la durere.

Absolvenții buni sunt pușini. La intervale de câteva serii — unu!

Stai, și-l privești uimit: cum a putut ieși teafăr din alambicul pedant și cârpăcit al programelor oficiale — din teacurile pedagogice, ale unor „profesori” atinși, în majoritate, de uscăciune cerebrală și parazitism? (Voin vorbi, altă dată, despre minoritatea profesorală, care implinește un supra omenesc sacrificiu: acceptarea promiscuității).

Am deni... t, cu alt prilej; cancerele cari rod din însăși inima așezămintelor noastre de cultură artistică: Un program de studii, alcătuit fără cunoașterea împrejurărilor și necesităților locale — și un corp profesoral, recrutat, indeobște, din farașul intențenților de cluburi politice.

Un publicist ardelean, unul din poezii rafinați ai actualei generații — se bucura, nu de mult, anticipat, de isprava pe care Ministerul Artelor plănuiește s'o săvârșească la Cluj.

Bucurie pripită.

Școala din Cluj va avea aceeași tristă soartă ca și celelalte trei, existente. Chiar dacă, prin excepție, vor fi numite în conducerea ei — (mai mult de ochii scrutători ai inteligenței minoritare) — câteva elemente de picepere, de muncă disciplinată și de bună cuviință.

Chiar, dacă! Ceia ce nu credem...

Interesele electorale vor cântări aici mai greu decât cele culturale.

Șopârta nu-și devorează ouăle.

Atâta vreme cât nu se va înțelege că una cată să fie pregătirea maestrilor de desen și caligrafie, și alta cea a artiștilor plastici; adică, până ce nu se va pune temelia unui seminar, pentru cei dintâi, și a unei Academii, (fără nici o legătură programatică ori administrativă cu Seminarul), pentru cei din urmă — nu vom izbuti să dăm școlii românești dascăli... superiori elevilor; nici societății artiști, în înțelesul cel mai larg și mai nobil al cuvântului.

Firește, seminarul ar fi o școală de specializare pedagogică — pentru bacalaureații cu vădite înclinări spre înțelegerea frumuseților plastice. Un corp profesoral, atent selecționat și stabil. Iar cere însuși programul acestei școli, orânduit după normele unei discipline riguroase.

Academia, din potrivă, n'ar cere elevu-

lui de cât o însușire: Să vibreze în fața celor văzute sau nevăzute — și să poată exprima, ori cât de neîndemânic, această fierbere a lui, lăuntrică, prin unul din mijloacele plastice cunoscute.

Nu l'ar cerceta nimeni nici despre vârstă, nici despre studiile anterioare.

Cu atât mai bine dacă, pe lângă știința scrisului și a cetitului, va mai fi cunoscut, în tot crudul ei, viața — și în aspectele ei, cele mai neobișnuite, natura.

Academia, n'ar avea nevoie de un palat. Ci, iarna, ateliere vaste și luminoase Vara, bolta codrilor și covoarele înflorite ale câmpului.

De un „corp profesoral” doct, permanent, cu gândul la gradație, reumatisme și pensie — nici vorbă!

El ar despuia ucenicia artistică de curiozitatea cercetării continue, de însuflețirea pentru înfățișările inedite, de frământarea dezordonată care scurmă necunoscutul; de toată savoarea, de toată voluptatea consumării în jocul acesta, fără scop hotărât și fără beneficiu scontat, care e Artă.

El ar fi organizatorul, metodic și plat, al ankylozării definitive.

În Academia de Belle-Arte, pe care o visăm cu toții, li s'ar da elevilor prilejul de a lua contact sufletesc cu toate energile creatoare ale timpului și neamului nostru.

Nici unul din poezii, scriitorii, criticii, pictorii, sculptorii, arhitecții și gravorii noștri mari, n'ar sta la cumpănă, (când ar fi solicitați de Ministerul artelor), să desfășoare serii periodice de cursuri vii, în toate cele 3-4 Academii — dacă acestea ar fi organizate în spiritul arătat mai sus.

S'ar statornici un nehodinit schimb de păreri, de sentimente și de învățături. S'ar scormoni o emulație, care ne lipsește azi, în actele dezinteresate; s'ar zdruncina, și prăbuși, pedantismul și prejudecățile; s'ar trage spre lumină talentele reale care, mai cu seamă în întunericul provinciei, se sting, înăbușite sub neînțelegerea și disprețul mediocrității suverane.

În cazul acesta, și cheltuelile Statului ar fi cu mult inferioare. Ca întotdeauna, când sinecurei i se arată, cu degetul, imperativ, usa larg deschisă.

Cetitorul prudent va gândi, poate: „În ce țară din Apus a mai îndrăznit vre-un Guvern — (cetitorul prudent gândește întotdeauna „guvern” cu G—mare)... să înlocuiască pe profesorii cu diplomă, concurs și definitivativ — prin oameni, fără domiciliu, situație și ocupație declarată?...”

Nu te tulbura, în desert, cetitorule prudent!

Ceia ce visez eu, în închipuirea mea fierbinte — nu se va putea înfăptui prea curând.

Generația noastră e respectuoasă și milostivă. Te va lăsa să-ți consumi, în tihnă, până la sfârșit, pensia, câștigată în anii mulți de trudă, de ascultare, de umilită și de frică.

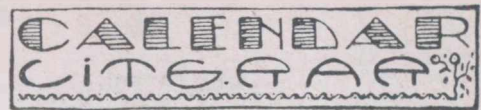
După aceia, numai, cei „fără domiciliu, ocupație și situație”, adică mințile superioare și slobode, sufletele adânci și albe ale neamului nostru, vor păși să pribegească spre cele patru colțuri ale țării, ca să sfășie păcelele grele de ne fruntea și de pe ochii tinerimii, pornită pe cărările, în pantă obositoare, ale Artei...

N. N. TONITZA

BIBLIOGRAFIE ARTISTICĂ:

Francis Carco. „Maurice Asselin” — N. R. F. — ed. 3.75 fr.

Claude Roger-Marx „Odilon Redon” — N. R. F. ed. 3.75 fr.

27 DECEMBRIE, 1816: S'a reprezentat la Iași cea dintâi piesă de teatru în limba română „Mirtii și Hloe” pastorală într'un act, prelucrată de Gh. Asachi după Gessner și Florian.

1848: Costache Negri ține la Paris în mijlocul emigraților și al studenților români, un tuast patriotic.

1867: I. C. Massim a vorbit la Ateneul Român din București, despre „Scrierea română cu litere latine”.

28 DECEMBRIE, 1840: S'a născut în București Ioan Kalinderu.

29 DECEMBRIE, 1849: S'a născut la Iași junimistul Gheorghe Negruți.

1868: I. C. Massim a vorbit la Ateneul Român din București „Despre limbă”.

30 DECEMBRIE, 1850: Se joacă pentru prima oară la Iași piesele „Soldan Viteazul” de V. Alecsandri și „Profesorul și Chineza” de C. Negruzzi.

1865: G. Missail a vorbit la Ateneul Român din București despre „Datinele și obiceiurile românești”.

31 DECEMBRIE, 1842: S'a născut în Iași Iacob C. Negruzzi, actualul președinte al Academiei Române.

1889: A murit în Iași marele scriitor Ion Creangă.

1 IANUARIE, 1809: S'a născut în satul Mișcolț din Ardeal, marele mitropolit Andrei Șaguna.

1825: S'a născut în Iași Ioan Alecsandri fratele poetului Vasile Alecsandri.

1830: S'a născut în București marele bărbat de stat Vasile Boerescu.

1837: Apare la Brașov „Foaia literară” condusă de Gh. Bariț.

1855: Apare la Iași „România literară” sub redacția lui Vasile Alecsandri.

1860: Apare la București „Revista Carpaților” condusă de Gh. Sion.

1867: Apare la Blaj „Arhiva pentru filologie și istoria” editat de Timoteiu Cipariu.

1868: Apare la Brașov, apoi la Sibiu, revista „Transilvania” condusă de Gh. Bariț.

1894: Apare în București revista ilustrată „Vatra” condusă de I. Slavici, G. L. Caragiale și G. Coșbuc.

1895: Apare în Orăștie „Revista Orăștiei” sub conducerea lui Dr. Silviu Moldovan.

1900: Apare „Noua Revistă Română” condusă de d. C. Rădulescu-Motru.

1902: I. Bogdan ia conducerea revistei „Convorbiri literare”.

1906: Apare în București „Viața literară” condusă de G. Coșbuc și I. Gorun.

1911: Apare ziarul „Românul” în Arad.

2 IANUARIE, 1821: Apare prima parte din „Biblioteca Românească” publicație periodică scoasă la Buda de Zaharia Carcalechi.

1837: Apare în Brașov „Foaia Duminiicii” condusă de Ioan Barac.

Pierre Reverdy. „Pablo Picasso” N. R. F. — ed. 3.75 fr.

François Fosca. „A. Marquet” N. R. F. ed. 3.75 fr.

Pierre-Louis Duchartre et René Saulnier. „L'imagerie populaire” — Librairie de France ed. — 120 fr.

Henri Clouzot. „Des Tuileries à Saint-Cloud” (l'art décoratif du second empire). Payot — ed. 25 fr.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ Tot ce privește redacția se va a dresa fie revistei „Universul Literar”, fie redactorului, d. Perpessicius, în str. Brezoianu, nr. 9.

□ D-nii autori și editori sunt rugați a trimite volumele lor pentru recensare..

ȘEZATORI

□ S. S. R-ul se întrunește în adunare generală, Duminică, 27 Dec., pentru modificarea unor articole din statut.

□ S. S. R-ul organizează o serie de șezători literare, în București, începând din Ianuarie.

□ Șezătorile anuale ale S. S. R-ului se vor face în primăvară, în Basarabia și Bucovina.

□ Șezătorile grupărei „Poesis” au loc cu începere din Ianuarie, la Fundația Carol.

PREMII

□ Premiul Nobel pentru pace nu s'a acordat nici anul acesta.

□ Academia Goncourt a decernat premiul său anual lui Maurice Genevoix pentru romanul: „Rabolot”.

□ Premiul de 20.000 lei instituit de „Ideea Europeană” mai are de împlinit cel de al treilea scrutin. Al doilea scrutin a adus următorul rezultat: din 766 votanți, Ion Mînușescu a obținut: 171 voturi; Liviu Rebreanu: 103; Ionel Theodoreanu: 94 v.; Ion Pilat: 24 voturi.

Alegerea pentru al treilea scrutin se face dintre primii doi.

CONFERINȚE

□ La Societatea elevilor secției silvice dela Școala politehnică din București, d. inginer Titus Enacovici a vorbit despre: „Rolul social al inginerului”.

□ La fundațiunea „Carol I., d. Gr. Mladenatz despre „Conducerea întreprinderilor comerciale”.

Conferința face parte din ciclul de conferințe organizat de „Institutul economic românesc, asupra „Politicii comerciale”.

□ D. dr. Sorrel, director al spitalului din Berch sur Mer (Franța), va ține, Marți 22 Decembrie, la fundațiunea Carol I. o conferință publică despre: „Lupta împotriva tuberculozei în Franța”.

□ Duminică 20 Dec., d. inginer silvic M. Florescu, la Ateneu, conferința: „Pădurile Pomâniei”.

□ D. Ion Marin Sadoveanu, Duminică 20 Dec., în amfiteatrul fundației „Carol”, în ciclul de conferințe asupra „Esteticii nouă”, despre Expresionism.

□ Societatea inginerilor diplomați ai Universității din București, anunță conferința d-lui inginer Gh. Zottovici, despre „Linii de foarte înaltă tensiune în electrificarea României”. Duminică 20 Dec., în localul Institutului electrotehnic din str. Victor Emanuel (Cosma) Nr. 14.

□ În ciclul de conferințe organizat de liceul „Mihai-Viteazul” din București, Duminică 20 Decembrie, d. profesor Cristofor Mironescu, în localul liceului din b-dul Pake 74, despre: „Aspectele noi din viața școlară”.

□ „Asociația creștină a tinerilor” str. Sălcii 17—20 Dec.: părintele Gala Galaction, continuă conferința sa: „Evanghelia Nasterii Domnului”.

REVISTE

□ „Ideea Europeană” publică în numărul 179, an VII, din 1 Decembrie, un editorial: Laboratorul rusesc: câteva impresii dela fața locului și interpretări cu un ochiu mai de departe.

□ „Spectatorul” aduce în primul său număr din 17 Decembrie 1925, un fragment din piesa istorică „Danton” a d-lui Camil Petrescu; meditațiuni teatrale de d. Ion Marin Sadoveanu, o cronică literară a d-lui Dem. Teodorescu și una plastică a d-lui Victor Ion Popa.

□ „Adevărul literar” din 20 Decembrie 1925, publică un interesant eseu: „Derformare literară” glose pe tema bovarysmului în artă și două nuvele: „O război” a d-lui T. Arghezi și „Frământări” a părintelui L. Agârbiceanu.

□ „Cetatea literară”, revista d-lui Camil Petrescu, aduce în întâiul ei număr din 19 Decembrie, pe lângă editorialul credo, o poemă „Lumina”, de G. Gregorian și admirabile cristale „Indolala” pe retorta poetică a d-lui T. Arghezi, o revelantă confesiune anonimă și bogate comentarii critice ale directorului.

EXPOZIȚII

□ Joi, 17 Decembrie, în saloanele „Căminul Artei” Regina Maria, deschiderea expoziției Nicolae Vermont.

□ La „Cartea Românească”, pictorul Ionel Ioanid, dela 16 Decembrie.

□ Din inițiativa d-nei Alexandrina Cartacuzino și d-ra Elena Odobescu, s'au expus la Atena, lucrări ale d-nelor Popea, Cuțescu-Stork, Maniu, etc.

□ La Mozart, pictorul Pejin, până la 30 Decembrie.

□ Intre 1—25 Ianuarie, la Ateneu: pictorul Burada și sculptorul Mățăuanu.

CONFERINȚE

□ Joi 17 Decembrie, la Fundație, conferința d-nei Alice Voinescu, despre: „Comedie”.

□ Joi 17 Decembrie, la Teatrul Național (matineu c'asic), d. Valjean, despre: „Prețioasele ridicule”, de Molière și „Căsătoria” lui Gogol.

□ Duminică 20 Dec., la Fundație, conferința d-lui Ion Marin Sadoveanu, despre: „Expresionism”.

TEATRALE

□ Au demisionat dela Teatrul Mic: Leon Leifer, Annie Capustin, Mihail Fotino, Romeo Lăzărescu, G. Chamel, Ion Georgescu, F. Formescu

□ Societatea „Teatrul Mic” a închiriat localul teatrului pentru stagiunea viitoare d-lor Tantzil Gutava și Marietta Rares.

□ Polul din „Striana”, piesa d-lui A. Moșolu, va fi jucat la Teatrul Național de d-na Maria Giurgea.

□ Se reia, de sărbători, „Făt-Frumos”, teatru d-lui Horia Fortună.

□ La Teatrul Popular; de sărbători, se reia: „Școala femeilor”, de Molière și „Erasmus Montanus”, de Holberg și „Zile vesele după război”, de M. Sadoveanu.

□ Festivalul ceho-român dela Teatrul Popular cu piesa „Cămila trece prin urechile acului”, s'a fixat la 4 Ianuarie.

□ Premiera piesei d-lui I. Mînușescu: „Monechinel sentimental”, are loc la Teatrul Național, la 8 Ianuarie 1926.

□ De sărbători Teatrul Național reia: „Regele Lear” și „Făt-Frumos” de Horia Fortună.

□ Teatrul Popular va juca în actul stagiune piesa „Nepot de soră” a d-căpitan Alex. Bibescu.

□ Teatrul Popular, a reluat Joi Decembrie „Maestrul”, piesa de succu a d-lui Mircea Ștefănescu.

CAMINURI CULTURALE

□ A patra șezătoare culturală a Ateneului popular „Antim Ivireanul”, la școala primară nr. 13, D. Poenărescu. Dr. Trifu vorbește despre: „Un pericol social”.

□ Societatea „Știință și artă” ține în sa'a căminului „Principele Mihai” ultime șezători dinainte de vacanță.

□ Duminică 20 Dec., Asociația culturală „Domnul Tudor”, o șezătoare culturală la școala primară „Dimitrie Iacov”.

□ Duminică 20 Dec., a doua șezătoare culturală a cartierului Dealu Spirii, la școala Nr. 14 de fete

□ Societatea culturală „Tinerimea”, la Ateneul popular „Principele Mihai” o șezătoare artistică, d. N. Batzaria vorbește despre: Ce-am făcut noi pentru vecini”

□ Inaugurarea căminului cultural „Mihai Popescu” de pe lângă școala primară I. C. Brătianu (str. Măgurele).

IN ȚARA

□ Cu concursul „Academiei Bărlădene”, s'a dat la Școala Normală de fete „Codreanu” o mare șezătoare în amintirea fondatorului, Nicolae Codreanu.

Au vorbit și citit: d-na Mina Popa, G. Tutoveanu, G. Pallady, C. Ponea, etc., etc.

□ La 13 Decembrie, la Arad, d. G. Bogdan-Duică a vorbit despre: „Literatura viitorului”

□ La Câmpina se va pune bazele unui Ateneu popular „B. C. Hajden”, a unei Universități libere și a unui cămin al funcționarilor.

□ La Buzău, societatea „Amicii Artei” în frunte cu d. farmacist Livovschi și căpitan Mitrofan, au dat un festival artistic. D. Valjean a vorbit despre „Comedia de moravuri”.

□ La 13 Decembrie, secția dramatică a „Amicilor Artei” a jucat revista „Stăm bine”.

DIN STRAINATATE

□ La „Théâtre des Variétés” din Marsilia a fost reprezentată, la 4 Decembrie, pentru întâia oară, celebra operetă „Baia dera”.

Marele artist român, Leonard, a fost primit cu entuziasm de numerosul și dificilul public din Marsilia. Presa locală i-a consacrat articole de critică cât se poate de elogioase.

D. Leonard va juca în „Baia dera” la Paris, în cursul luni viitoare la „Théâtre Mogader”.

□ D. D. N. Ciotari, delegat în comisia română pentru aranjarea datoriei externe a vorbit la Universitatea din Boston, despre: problema României Mari

ABONAMENTUL

LA

UNIVERSUL LITERAR

e număr anual
și costă 220 lei